

แผนการใช้ที่ดินระดับตำบล ตำบลช่องสามหมอ อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ

สถานีพัฒนาที่ดินชัยภูมิ
สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 3
กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

รายงาน

แผนการใช้ที่ดินระดับตำบล

ตำบลช่องสามหมอ อำเภอคอนสวรรค์
จังหวัดชัยภูมิ

สถานีพัฒนาที่ดินชัยภูมิ

สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต ๓

กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

กันยายน ๒๕๖๖

คำนำ

การจัดทำแผนการใช้ที่ดินดำเนินการตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 72 (1) ที่ได้บัญญัติให้มีการวางแผนการใช้ที่ดินให้เหมาะสมกับศักยภาพของที่ดินตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยแผนการใช้ที่ดินตำบลต้องสามมารถ อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ ได้นำแนวคิดของ FAO และ UNEP มาปรับใช้ คือ ความเหมาะสมทางกายภาพ ความเหมาะสมทางเศรษฐกิจ การยอมรับจากสังคม การสร้างความยั่งยืนให้สิ่งแวดล้อม และเสนอทางเลือกการใช้ที่ดิน ร่วมกับวิธีการที่จำเป็นอื่น ๆ เช่น กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal: PRA) การประเมินคุณภาพที่ดิน เป็นต้น

สถานีพัฒนาที่ดินชัยภูมิ ร่วมกับสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 3 และกองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน ในการดำเนินงานวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล โดยพิจารณาภาพรวมของสภาพปัญหาในด้านต่างๆ ทั้งด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลนำไปสู่การวางแผนการใช้ที่ดินที่สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA) ในการระบุปัญหา ความต้องการของเกษตรกรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งนี้ สถานีพัฒนาที่ดินชัยภูมิ ได้จัดทำแผนกิจกรรม/โครงการ เพื่อขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดินให้เป็นรูปธรรมเพื่อให้เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีการใช้ที่ดินอย่างถูกต้องเหมาะสม รักษาสภาพแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรในชุมชนให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

คณะผู้จัดทำ

กันยายน

2566

สารบัญ

หน้า

คำนำ

สารบัญ

สารบัญตาราง

สารบัญรูป

บทที่ 1 บทนำ

1.1 ความสำคัญของการวางแผนการใช้ที่ดิน	1-1
1.2 หลักการและเหตุผล	1-1
1.3 วัตถุประสงค์	1-1
1.4 ระยะเวลาและสถานที่ดำเนินงาน	1-2
1.5 ขั้นตอนการดำเนินงาน	1-2
1.6 วิสัยทัศน์ของตำบล	1-3

บทที่ 2 ข้อมูลทั่วไป

2.1 ที่ตั้งและอาณาเขต	2-1
2.2 การแบ่งส่วนการปกครอง	2-1
2.3 สภาพภูมิประเทศ	2-1
2.4 สภาพภูมิอากาศ	2-3
2.5 สภาพการใช้ที่ดินในปัจจุบัน	2-5
2.6 สภาพเศรษฐกิจและสังคม	2-10

บทที่ 3 สถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติ

3.1 ทรัพยากรป่าไม้	3-1
3.2 ทรัพยากรน้ำ	3-2
3.3 ทรัพยากรดิน	3-2

บทที่ 4 กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal: PRA)

4.1 การวิเคราะห์ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA)	4-1
4.2 ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน	4-4

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 การประเมินคุณภาพที่ดิน	
5.1 หลักการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพ	5-1
5.2 พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของตำบล	5-3
5.3 ระดับความเหมาะสมของที่ดิน	5-3
บทที่ 6 แผนการใช้ที่ดิน	
6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการจัดทำแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล	6-1
6.2 เขตการใช้ที่ดิน	6-2
บทที่ 7 การขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดิน	
7.1 ขั้นตอนการดำเนินงาน	7-1
7.2 กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินในเขตการใช้ที่ดินที่จะดำเนินการ ในปีงบประมาณ 2567	7-1
7.3 กิจกรรมที่ขอการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น	7-2
7.4 ความต้องการของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	7-2
เอกสารอ้างอิง	8-1

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2-1	สถิติภูมิอากาศ ณ สถานีตรวจอากาศจังหวัดชัยภูมิ ปี 2536-2565	2-4
2-2	สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลช่องสามหมอ อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ	2-7
2-3	จำนวนประชากรและครัวเรือน ตำบลช่องสามหมอ อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ ปี 2565	2-10
2-4	จำนวนและสัดส่วนครัวเรือนเกษตร ตำบลช่องสามหมอ อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ	2-11
2-5	รายได้และรายจ่ายเฉลี่ยครัวเรือน ตำบลช่องสามหมอ อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ ปี 2565	2-12
3-1	สมบัติดิน ตำบลช่องสามหมอ อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ	3-5
5-1	ตัวอย่างการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพของประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน	5-2
5-2	ชั้นความเหมาะสมทางกายภาพของดิน ตำบลช่องสามหมอ อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ	5-3
6-1	เขตการใช้ที่ดิน ตำบลช่องสามหมอ อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ	6-5
7-1	กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินในเขตการใช้ที่ดินที่ตำบลช่องสามหมอ อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ จะดำเนินการในปีงบประมาณ 2567-2571	7-4
7-2	สรุปกิจกรรมที่ขอรับการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่นในเขตการใช้ที่ดิน	7-5
7-3	เป้าหมายการดำเนินงานและงบประมาณ ตำบลช่องสามหมอ อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ แผน 5 ปี (พ.ศ. 2567-2571)	7-8

สารบัญรูป

รูปที่		หน้า
1-1	ขั้นตอนการวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล	1-4
2-1	ขอบเขตการปกครองตำบลช่องสามหมอ อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ	2-2
2-2	กราฟสมดุลของน้ำเพื่อการเกษตร ปี พ.ศ.2536 - 2565	2-5
2-3	สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลช่องสามหมอ อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ	2-9
3-1	ทรัพยากรดิน ตำบลช่องสามหมอ อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ	3-7
4-1	การวิเคราะห์สถานการณ์โดยระบบ DPSIR ของตำบลช่องสามหมอ อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ	4-3
6-1	เขตการใช้ที่ดิน ตำบลช่องสามหมอ อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ	6-7

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญของการวางแผนการใช้ที่ดิน

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 72 รัฐพึงดำเนินการเกี่ยวกับที่ดิน ทรัพยากรน้ำ และพลังงาน ดังต่อไปนี้

(1) วางแผนการใช้ที่ดินของประเทศ ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และศักยภาพของที่ดินตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน

(2) จัดให้มีการวางผังเมืองทุกระดับและบังคับการให้เป็นไปตามผังเมือง อย่างมีประสิทธิภาพ รวมตลอดทั้งพัฒนาเมืองให้มีความเจริญ โดยสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่

1.2 หลักการและเหตุผล

ปัจจุบันกรมพัฒนาที่ดินได้ดำเนินการวางแผนการใช้ที่ดินระดับประเทศเรียบร้อยแล้ว ซึ่งเป็นการวางกรอบเชิงนโยบายมุ่งเน้นการพัฒนาด้านการเกษตรให้เกิดความสมดุลและยั่งยืนและในขณะเดียวกันต้องอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมควบคู่กับการรักษาคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม แต่ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์ที่ดินในระดับพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพและรักษาฐานการผลิตด้านทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนตลอดห่วงโซ่อุปทาน แผนการใช้ที่ดินระดับตำบลจึงถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานดังกล่าว

ทั้งนี้กรมพัฒนาที่ดินได้จัดทำแผนปฏิบัติการราชการกรมพัฒนาที่ดินระยะ 5 ปี ช่วงปี 2566-2570 เพื่อให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ คือ “เป็นองค์กรอัจฉริยะทางดิน เพื่อขับเคลื่อนการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสม 15 ล้านไร่ ภายในปี 2570” ซึ่งในส่วนของประเด็นการพัฒนาที่ 2 บริหารจัดการทรัพยากรดินและที่ดินด้วยชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง (High Value Dataset) ซึ่งมีเป้าหมาย คือ การนำชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง (High Value Dataset) ไปใช้ในการบริหารจัดการทางการเกษตร ในส่วนของตัวชี้วัด บริหารจัดการทรัพยากรดินและที่ดินบนพื้นฐานของชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง (High Value Dataset) ร้อยละ 100 กลยุทธ์ที่ 2 ยกระดับแผนการใช้ที่ดินไปสู่การปฏิบัติ ได้กำหนดให้ ร้อยละของแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลที่จัดทำแล้วเสร็จทั้งประเทศ ภายใน ปี 2570 (ไม่น้อยกว่า ร้อยละ 80) เป็นตัวชี้วัดหนึ่งของกลยุทธ์ดังกล่าว

1.3 วัตถุประสงค์

1.3.1 เพื่อรักษาเสถียรภาพของทรัพยากรให้เกิดความสมดุลและยั่งยืนภายใต้การพัฒนา
ด้านต่างๆ ของตำบล

1.3.2 เพื่อให้การใช้ที่ดินมีผลตอบแทนสูงสุดต่อหน่วยเนื้อที่อย่างยั่งยืน

1.3.3 เพื่อให้เกิดการกำหนดแผนงาน โครงการ กิจกรรม ที่สอดคล้องกับแผนการใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้นและอยู่บนหลักการของรูปแบบเศรษฐกิจ BCG

1.4 ระยะเวลาและสถานที่ดำเนินงาน

1.4.1 ระยะเวลา 1 ตุลาคม 2565 – 30 กันยายน 2566

1.4.2 สถานที่ ตำบลช่องสามหมอ อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ

1.5 ขั้นตอนการดำเนินงาน

1.5.1 รวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ และข้อมูลทุติยภูมิที่จะนำมาวิเคราะห์และใช้ในการกำหนดเขตการใช้ที่ดิน ประกอบด้วย

(1) ด้านกายภาพ ได้แก่ ทรัพยากรดิน ทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรป่าไม้ ภูมิอากาศ สภาพการใช้ที่ดิน เขตป่าไม้ตามกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรี ฯลฯ

(2) ด้านเศรษฐกิจสังคม ได้แก่ การถือครองที่ดิน การใช้ที่ดิน พืชหลักหรือพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจในการกำหนดเขตการใช้ที่ดิน ตลาดสินค้าเกษตร รายได้ รายจ่าย ประชากร โครงสร้างประชากร การศึกษา ฯลฯ

(3) ด้านนโยบายและข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ยุทธศาสตร์ แผนการปฏิรูปประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 ยุทธศาสตร์ภาค แผนพัฒนากลุ่มจังหวัด แผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ แผนพัฒนาท้องถิ่น 4 ปี ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลตำบลหรือองค์การบริหารส่วนตำบล (ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ดำเนินการ)

1.5.2 จัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal : PRA) เพื่อรับฟังความคิดเห็น ประเด็นปัญหา ความต้องการ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเกษตรกรในตำบล

1.5.3 ประเมินคุณภาพที่ดินของพืชเศรษฐกิจหลักและพืชทางเลือกที่มีมูลค่าของตำบล

1.5.4 สังเคราะห์ข้อมูลจากข้อ 1.5.1 ถึง 1.5.3 เพื่อใช้ประกอบการวางแผนการใช้ที่ดิน

1.5.5 กำหนด (ร่าง) แผนการใช้ที่ดินระดับตำบล

1.5.6 รับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อ (ร่าง) แผนการใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้น

1.5.7 ปรับปรุง (ร่าง) แผนการใช้ที่ดินเพื่อจัดทำแผนการใช้ที่ดินฉบับสมบูรณ์

1.5.8 นำแผนการใช้ที่ดินเข้าสู่คณะทำงานวิชาการของเขตฯ เพื่อตรวจสอบความครบถ้วน / สมบูรณ์ของเนื้อหาและองค์ประกอบ

1.5.9 เผยแพร่แผนการใช้ที่ดินเพื่อนำไปสู่การขับเคลื่อนการดำเนินงาน ประกอบด้วย

(1) การที่สภาตำบล หรือ สภาเทศบาลนำแผนการใช้ที่ดินที่มีกิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินเข้าไปบรรจุในแผน 3 ปี โดยสภาเทศบาล หรือ สภาตำบล มีมติรับรอง ซึ่งอาจมีการตั้งงบประมาณของเทศบาล

หรือองค์การบริหารส่วนตำบลดำเนินการ เช่น งบประมาณอุดหนุนพืชคลุมดิน ซึ่งปลูกโดยเกษตรกรในพื้นที่ตำบลนั้น เป็นต้น

(2) กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินตามอำนาจหน้าที่ที่ระบุไว้ในกฎหมาย (มาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. 2551) มีการปฏิบัติในเขตการใช้ที่ดินที่กำหนดในแผนการใช้ที่ดินเขตต่างๆ โดยมีงบประมาณดำเนินการในแต่ละปี

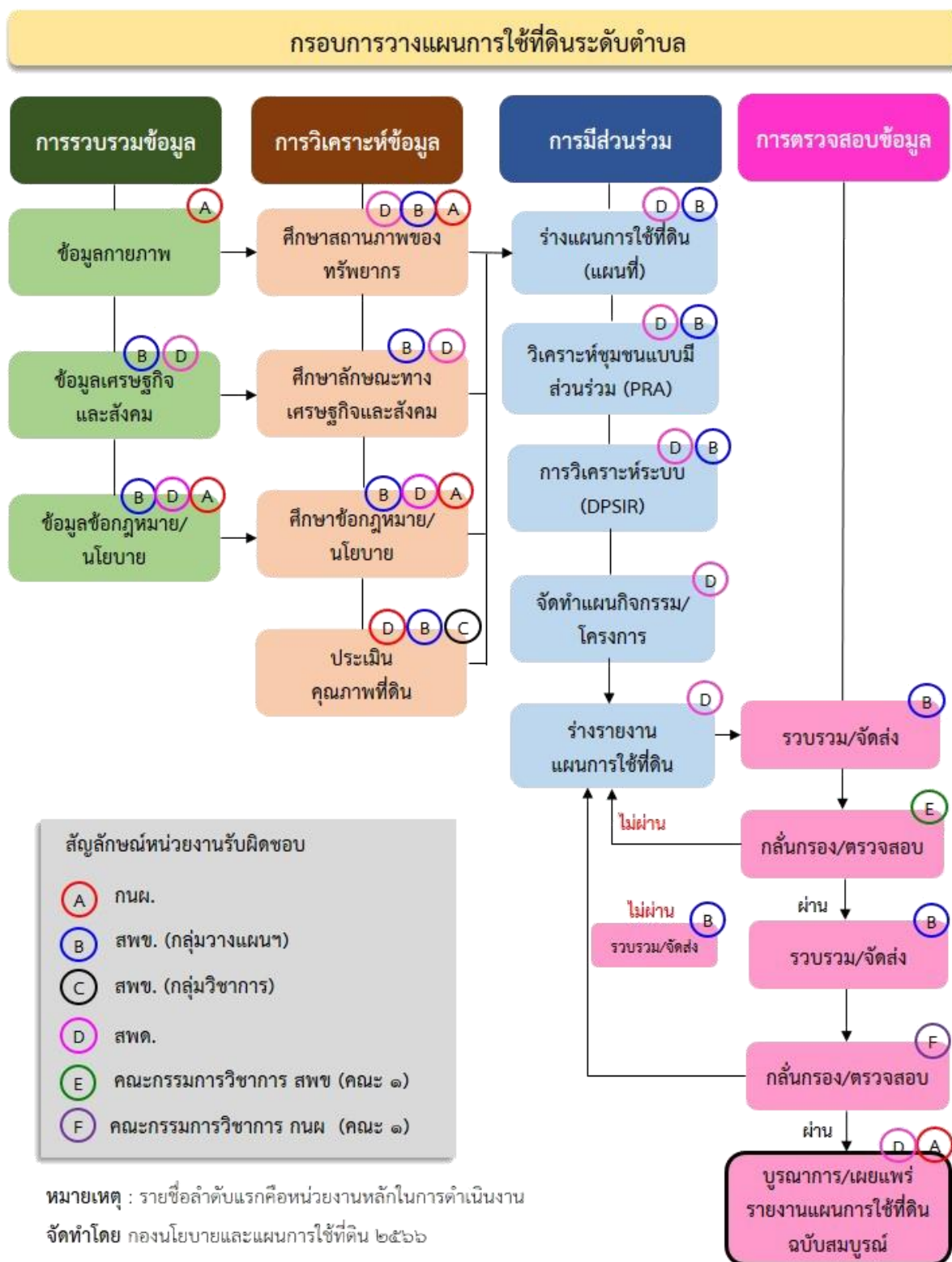
(3) กิจกรรมของส่วนราชการต่างๆ ที่จะสนับสนุนความต้องการของเกษตรกร และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น การผลิตพันธุ์ข้าว การขุดเจาะบ่อบาดาล เป็นต้น

ขั้นตอนการวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลแสดงดังรูปที่ 1-1

1.6 วิสัยทัศน์ของตำบล

“คุณภาพชีวิตที่ดี สิ่งแวดล้อมปลอดภัย โครงการพื้นฐานครบครัน การศึกษาเพียบพร้อม
สร้างสรรค์เศรษฐกิจฐานราก มุ่งสู่การบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี”

(ที่มา : <http://www.chongsammor.go.th/index.php>)

รูปที่ 1.1 ขั้นตอนการวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล

บทที่ 2

ข้อมูลทั่วไป

2.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

ตำบลช่องสามหมอ อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ ตั้งอยู่ทางทิศเหนือออกของอำเภอคอนสวรรค์ มีพื้นที่ประมาณ 37 ตารางกิโลเมตร หรือ 22,836 ไร่ โดยมีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้ (รูปที่ 2-1)

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ตำบลชัยสมบูรณ์ อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดขอนแก่น
ทิศใต้	ติดต่อกับ	ตำบลโคกมั่งงอย อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	ตำบลศรีสำราญ อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ตำบลห้วยไร่ อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ

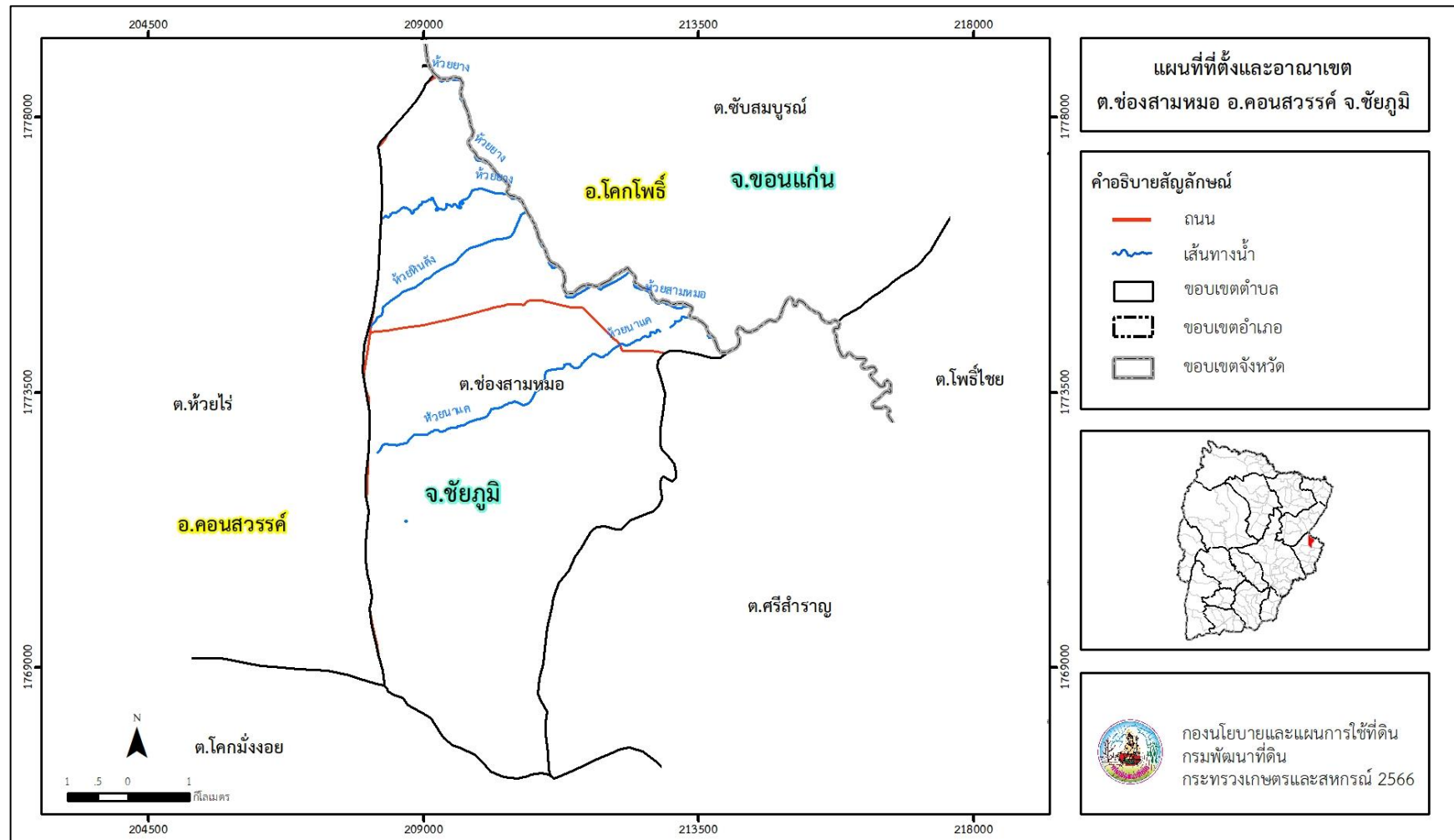
2.2 การแบ่งส่วนการปกครอง

ตำบลช่องสามหมอ อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ แบ่งส่วนการปกครองออกเป็น 8 หมู่บ้าน ดังนี้

หมู่ที่ 1 บ้านหนองแดง	หมู่ที่ 5 บ้านชนแดน
หมู่ที่ 2 บ้านโสกหาด	หมู่ที่ 6 บ้านสายบัวแดง
หมู่ที่ 3 บ้านหนองหว้า	หมู่ที่ 7 บ้านภูทอง
หมู่ที่ 4 บ้านหนองหญ้าขาว	หมู่ที่ 8 บ้านหนองแดง

2.3 สภาพภูมิประเทศ

ลักษณะพื้นที่ทั่วไปส่วนใหญ่เป็นที่ดอน มีสภาพพื้นที่ราบเรียบถึงลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อย เป็นส่วนหนึ่งของลุ่มน้ำชี มีแหล่งน้ำที่สำคัญ เช่น ห้วยสามหมอ ห้วยยาง ห้วยนาแค ห้วยหาด ห้วยทราย

รูปที่ 2-1 ขอบเขตการปกครองตำบลช่องสามหมอ อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ

2.4 สภาพภูมิอากาศ

จากการศึกษาสถิติภูมิอากาศ (ปี พ.ศ.2536-2565) พบว่า ตำบลช่องสามหมอ อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ มีรายละเอียดดังนี้

2.4.1 อุณหภูมิ

มีอุณหภูมิโดยเฉลี่ยทั้งปี 27.5 องศาเซลเซียส อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 33.1 องศาเซลเซียส ในเดือนเมษายน และอุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย 23.0 องศาเซลเซียส ในเดือนมกราคม

2.4.2 ปริมาณน้ำฝน

มีปริมาณน้ำฝนรวมทั้งปี 1,180.6 มิลลิเมตร มีฝนตกประมาณ 107 วัน เดือนที่มีฝนตกมากที่สุด ในเดือนกันยายน มีปริมาณฝน 257.0 มิลลิเมตร และมีฝนตกประมาณ 18 วัน

2.4.3 สมดุลน้ำเพื่อการเกษตร

จากข้อมูลสถิติภูมิอากาศในคาบ 30 ปี (ปี พ.ศ.2536-2565) ณ สถานีตรวจอากาศจังหวัดชัยภูมิ ได้นำมาวิเคราะห์สมดุลของน้ำเพื่อการเกษตร ซึ่งเป็นการวิเคราะห์หาช่วงฤดูการเพาะปลูกพืช ตลอดจนช่วงระยะเวลาที่พืชเสี่ยงต่อการขาดน้ำ ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ คือ ปริมาณน้ำฝน และศักยภาพการคายระเหยน้ำอ้างอิง (ET_o) ซึ่งคำนวณด้วยโปรแกรม Cropwat for Windows Version 8.0 โดยใช้สมการ Penman-Monteith สามารถสรุปสมดุลของน้ำเพื่อการเกษตรในเขตอาศัยน้ำฝนได้ดังนี้

ช่วงที่เหมาะสมต่อการปลูกพืช เป็นช่วงที่ค่าปริมาณน้ำฝนมากกว่าค่า 0.5 การระเหยจากผิวดิน และการคายน้ำของพืช เป็นช่วงที่ดินมีความชุ่มชื้นพอเหมาะต่อการเพาะปลูกพืช เป็นช่วงที่ดินมีความชุ่มชื้นพอเหมาะต่อการเพาะปลูกพืช ซึ่งช่วงนี้เริ่มตั้งแต่ต้นเดือนมีนาคมถึงต้นเดือนพฤศจิกายน

ช่วงที่มีน้ำมากเกินพอ เป็นช่วงที่ค่าปริมาณน้ำฝนมากกว่าค่าการระเหยจากผิวดินและการคายน้ำของพืช ซึ่งช่วงนี้เริ่มตั้งแต่กลางเดือนเมษายนถึงปลายเดือนตุลาคม

ช่วงขาดน้ำ เป็นช่วงฤดูแล้งที่ค่าปริมาณน้ำฝนน้อยกว่าค่า 0.5 การระเหยจากผิวดิน และการคายน้ำของพืช ซึ่งพืชอาจเสียหายจากการขาดแคลนน้ำได้ ซึ่งช่วงนี้เริ่มตั้งต้นเดือนพฤศจิกายนถึงต้นมีนาคม (ตารางที่ 2-1 และรูปที่ 2-2)

แผนการใช้ที่ดินตำบลช่องสามหมอ อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ

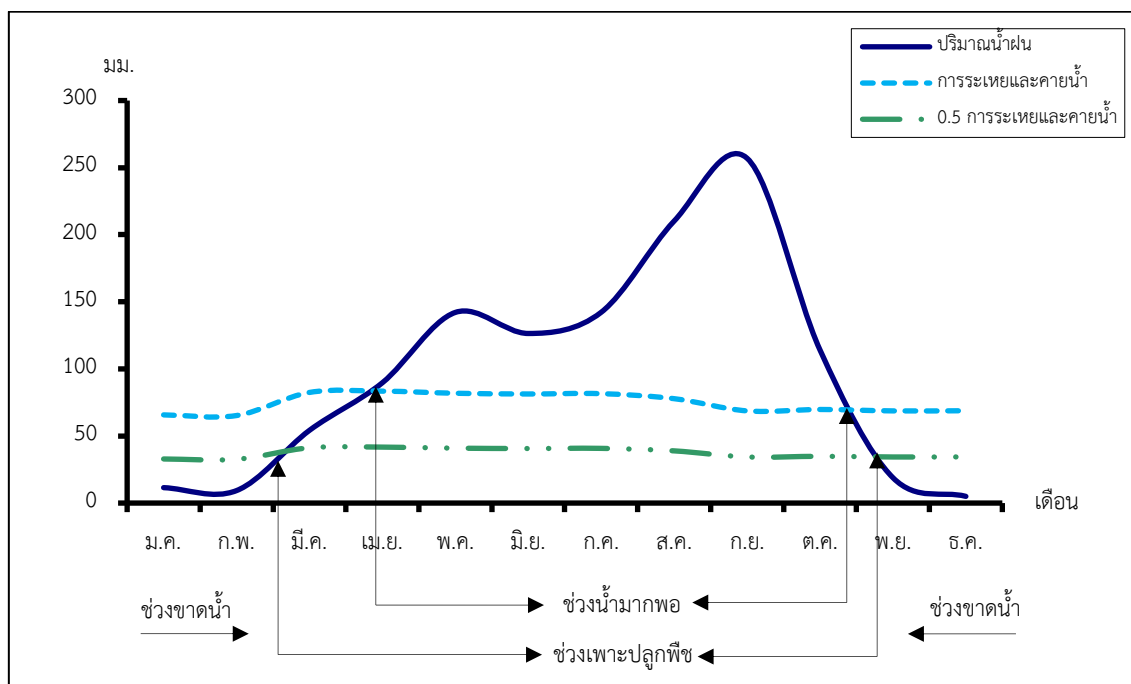
ตารางที่ 2-1 สถิติภูมิอากาศ ณ สถานีตรวจอากาศจังหวัดชัยภูมิ¹ (ปี พ.ศ.2536-2565)

เดือน	อุณหภูมิ (°ซ)			ความชื้นสัมพัทธ์	ปริมาณน้ำฝน	จำนวนวันที่ฝนตก	ศักยภาพการคายระเหยน้ำ	ปริมาณฝนใช้การ ²
	ต่ำสุด	สูงสุด	เฉลี่ย	(%)	(มม.)	(วัน)	(มม.)	(มม.)
ม.ค.	18.9	31.2	24.6	61.0	11.5	1.5	65.7	11.3
ก.พ.	20.8	33.6	26.7	59.0	9.3	2.4	65.2	9.2
มี.ค.	23.5	35.7	29.1	60.0	54.2	5.5	82.5	49.5
เม.ย.	25.0	36.4	30.0	65.0	89.7	7.9	83.4	76.8
พ.ค.	25.2	34.9	29.2	74.0	142.1	14.2	81.8	109.8
มิ.ย.	25.1	34.0	28.9	74.0	126.4	12.8	81.3	100.8
ก.ค.	24.7	33.0	28.2	77.0	142.2	14.8	81.5	109.8
ส.ค.	24.4	32.4	27.7	79.0	210.2	16.4	77.8	139.5
ก.ย.	24.2	32.0	27.5	81.0	257.0	18.0	68.7	150.7
ต.ค.	23.6	31.8	27.3	75.0	114.1	9.6	69.8	93.3
พ.ย.	21.7	31.6	26.3	67.0	18.9	2.7	68.7	18.3
ธ.ค.	19.3	30.3	24.4	62.0	5.0	0.9	68.8	5.0
เฉลี่ย	23.0	33.1	27.5	69.5	-	-	-	-
รวม	-	-	-	-	1,180.6	106.7	895.3	874.0

หมายเหตุ : ¹เป็นสถานีตรวจอากาศที่ใกล้พื้นที่ตำบลมากที่สุด

²จากการคำนวณโดยโปรแกรม Cropwat for Windows Version 8.0

ที่มา : กรมอุตุนิยมวิทยา (2566)

รูปที่ 2-2 กราฟสมดุลของน้ำเพื่อการเกษตร ปี พ.ศ. 2536-2565

2.5 สภาพการใช้ที่ดินปัจจุบัน

สภาพการใช้ที่ดินตำบลช่องสามหมอ อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ ซึ่งสำรวจโดยกลุ่มวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดิน (2566) ประกอบด้วยประเภทการใช้ที่ดินต่าง ๆ ดังนี้

- 1) พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง มีเนื้อที่ 880 ไร่ หรือร้อยละ 3.85 ของพื้นที่ตำบล
- 2) พื้นที่เกษตรกรรมมีเนื้อที่ 18,260 ไร่ หรือร้อยละ 79.97 ของพื้นที่ตำบล ประกอบด้วย การใช้ประโยชน์ที่ดินด้านเกษตรกรรมต่างๆ ดังต่อไปนี้

2.1) พื้นที่นา มีเนื้อที่ 11,827 ไร่ หรือร้อยละ 51.79 ของพื้นที่ตำบล ได้แก่ นาไร่ นาข้าว นาข้าว+มันสำปะหลัง

2.2) พืชไร่ มีเนื้อที่ 4,385 ไร่ หรือร้อยละ 19.20 ของพื้นที่ตำบล ได้แก่ ไร่ร้าง อ้อย มันสำปะหลัง

2.3) ไม้ยืนต้น มีเนื้อที่ 1,521 ไร่ หรือร้อยละ 6.67 ของพื้นที่ตำบล ได้แก่ ไม้ยืนต้นร้าง/เสื่อมโทรม ยางพารา ยูคาลิปตัส สัก ไม้ปลูกเพื่อการค้า ยางพารา/กล้วย ประดู่/มะม่วง

2.4) ไม้ผล มีเนื้อที่ 133 ไร่ หรือร้อยละ 0.58 ของพื้นที่ตำบล ได้แก่ ไม้ผลร้าง/เสื่อมโทรม มะพร้าว มะม่วง กล้วย มะขาม

2.5) พืชหญ้าเลี้ยงสัตว์และโรงเรือนเลี้ยงสัตว์ มีเนื้อที่ 360 ไร่ หรือร้อยละ 1.58 ของพื้นที่ตำบล ได้แก่ โรงเรือนร้าง โรงเรือนเลี้ยงโค กระบือ และม้า โรงเรือนเลี้ยงสัตว์ปีก โรงเรือนเลี้ยงสุกร

2.6) สถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ มีเนื้อที่ 34 ไร่ หรือร้อยละ 0.15 ของพื้นที่ตำบล ได้แก่ สถานที่เพาะเลี้ยงปลา

3) พื้นที่ป่าไม้ มีเนื้อที่ 1,010 ไร่ หรือร้อยละ 4.42 ของพื้นที่ตำบล ได้แก่ ป่าผลัดใบรอสภาพ พื้นฟู ป่าผลัดใบสมบูรณ์ ป่าปลูกสมบูรณ์

4) พื้นที่แหล่งน้ำ มีเนื้อที่ 834 ไร่ หรือร้อยละ 3.65 ของพื้นที่ตำบล ได้แก่ แม่น้ำ ลำห้วย ลำคลอง หนอง บึง ทะเลสาบ อ่างเก็บน้ำ บ่อน้ำในไร่นา คลองชลประทาน

5) พื้นที่เบ็ดเตล็ด มีเนื้อที่ 1,852 ไร่ หรือร้อยละ 8.11 ของพื้นที่ตำบล ได้แก่ ทุ่งหญ้าธรรมชาติ ทุ่งหญ้าสลับไม้พุ่ม/ไม้ละเมาะ บ่อดิน พื้นที่ถม

ดังรายละเอียดใน ตารางที่ 2-2 และรูปที่ 2-3

แผนการใช้ที่ดินตำบลช่องสามหมอ อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ

ตารางที่ 2-2 สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลช่องสามหมอ อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ

หน่วยแผนที่	สภาพการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
U	พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	880	3.85
U201	หมู่บ้านบนพื้นราบ	704	3.08
U301	สถานที่ราชการและสถาบันต่าง ๆ	108	0.47
U405	ถนน	8	0.04
U502	โรงงานอุตสาหกรรม	45	0.20
U603	สุสาน ป่าช้า	12	0.05
U605	สถานีบริการน้ำมัน	3	0.01
A	พื้นที่เกษตรกรรม	18,260	79.97
A100	นาไร่ร้าง	37	0.16
A101	นาข้าว	11,779	51.58
A101+A204	นาข้าว+มันสำปะหลัง	11	0.05
A200	ไร่ร้าง	19	0.08
A203	อ้อย	3,447	15.10
A204	มันสำปะหลัง	919	4.02
A300	ไม้ยืนต้นร้าง/เสื่อมโทรม	47	0.21
A302	ยางพารา	77	0.34
A304	ยูคาลิปตัส	1,353	5.92
A305	สั๊ก	20	0.09
A315	ไผ่ปลูกเพื่อการค้า	6	0.03
A302/A411	ยางพารา/กล้วย	9	0.04
A309/A407	ประดู่/มะม่วง	9	0.04
A400	ไม้ผลร้าง/เสื่อมโทรม	19	0.08
A405	มะพร้าว	5	0.02
A407	มะม่วง	93	0.41
A411	กล้วย	13	0.06
A412	มะขาม	3	0.01
A700	โรงเรือนร้าง	4	0.02

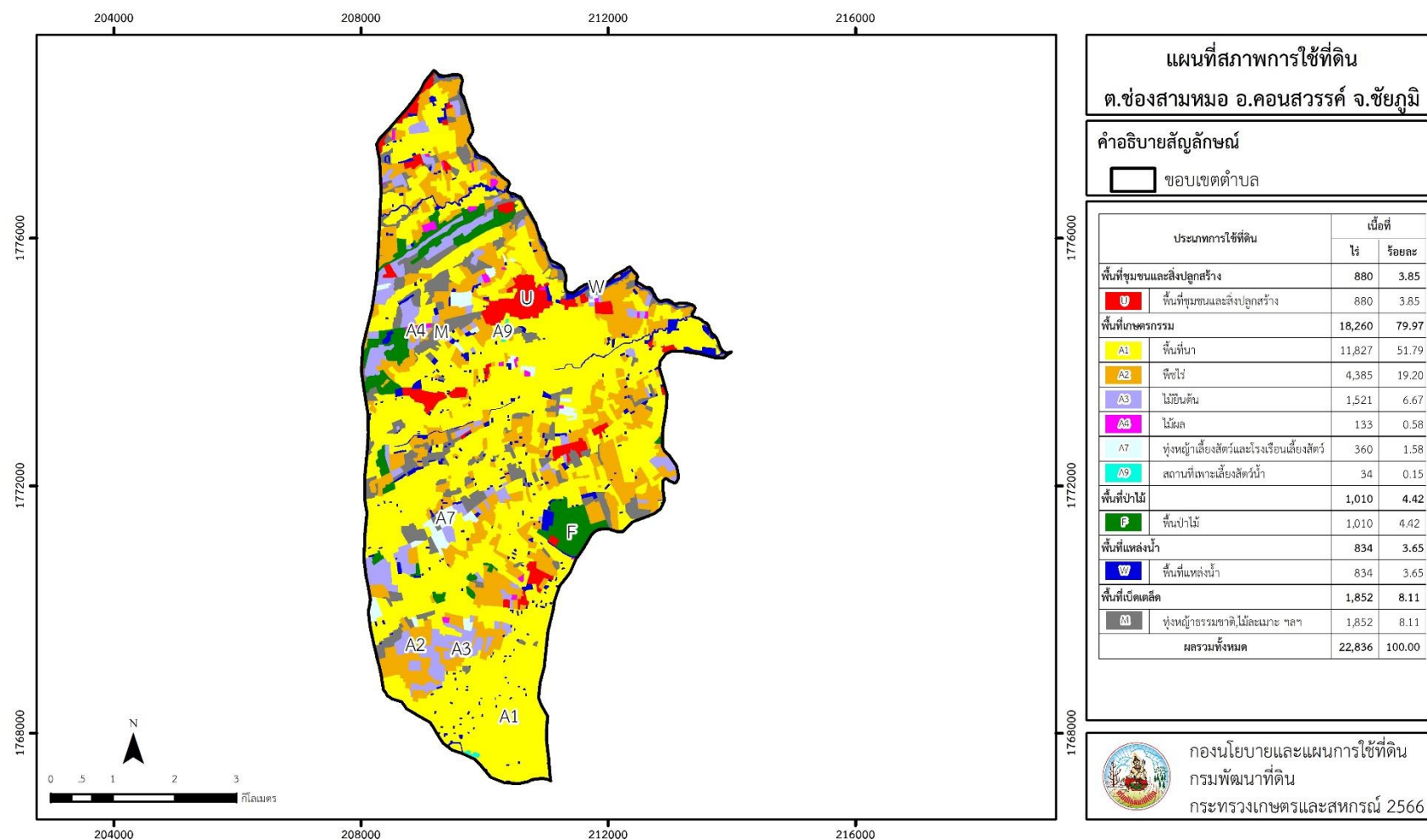
แผนการใช้ที่ดินตำบลช่องสามหมอ อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ

ตารางที่ 2-2 สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลช่องสามหมอ อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ (ต่อ)

หน่วยแผนที่	สภาพการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
A702	โรงเรือนเลี้ยงโค กระบือ และม้า	181	0.79
A703	โรงเรือนเลี้ยงสัตว์ปีก	148	0.65
A704	โรงเรือนเลี้ยงสุกร	27	0.12
A902	สถานที่เพาะเลี้ยงปลา	34	0.15
F	พื้นที่ป่าไม้	1,010	4.42
F200	ป่าผลัดใบรอสภาพฟื้นฟู	852	3.73
F201	ป่าผลัดใบสมบูรณ์	2	0.01
F501	ป่าปลูกสมบูรณ์	156	0.68
M	พื้นที่เบ็ดเตล็ด	1,852	8.11
M101	ทุ่งหญ้าธรรมชาติ	352	1.54
M102	ทุ่งหญ้าสลับไม้พุ่ม/ไม้ละเมาะ	1,487	6.51
M304	บ่อดิน	9	0.04
M405	พื้นที่ถม	4	0.02
W	พื้นที่แหล่งน้ำ	834	3.65
W101	แม่น้ำ ลำห้วย ลำคลอง	228	1.00
W102	หนอง บึง ทะเลสาบ	42	0.18
W201	อ่างเก็บน้ำ	12	0.05
W202	บ่อน้ำในไร่นา	544	2.38
W203	คลองชลประทาน	8	0.04
ผลรวมทั้งหมด		22,836	100.00

แผนการใช้ที่ดินตำบลช่องสามหมอ อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ

รูปที่ 2-3 สภาพการใช้ที่ดินตำบลช่องสามหมอ อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ

2.6 สภาพเศรษฐกิจและสังคม

2.6.1 ประชากร

จากหลักฐานทะเบียนราษฎรของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ณ เดือนธันวาคม 2565 พบว่าประชากรที่อาศัยในพื้นที่ตำบลช่องสามหมอ มีประชากรรวม 6,371 คน แยกเป็นผู้ชาย 3,153 คน เป็นผู้หญิง 3,218 คน ความหนาแน่นโดยเฉลี่ย 22 คนต่อตารางกิโลเมตร มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 2,555 ครัวเรือน เป็นครัวเรือนเกษตรที่มาขึ้นทะเบียนกรมส่งเสริมการเกษตร 1,540 ครัวเรือน หรือร้อยละ 60.27 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด และเป็นครัวเรือนที่ประกอบอาชีพอื่นๆ ครัวเรือนเกษตรที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนกรมส่งเสริมการเกษตร 1,015 ครัวเรือน หรือร้อยละ 39.73 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด ดังรายละเอียดในตารางที่ 2-3 ถึงตาราง 2-4

ตารางที่ 2-3 จำนวนประชากรและครัวเรือน ตำบลช่องสามหมอ อำเภอคอนสวรรค์
จังหวัดชัยภูมิ ปี 2565

พื้นที่	จำนวน	จำนวนประชากร (คน)		
	ครัวเรือน	ชาย	หญิง	รวม
ตำบลช่องสามหมอ	2,555	3,153	3,218	6,371
หมู่ที่ 1 ตะลอมไผ่	252	364	354	718
หมู่ที่ 2 ละหานค่าย	635	560	578	1,138
หมู่ที่ 3 ช่องสามหมอ	344	506	460	966
หมู่ที่ 4 กระจาน	553	563	584	1,147
หมู่ที่ 5 หนองจาน	161	285	284	569
หมู่ที่ 6 หนองม่วง	121	186	188	374
หมู่ที่ 7 ดอนกก	217	352	368	720
หมู่ที่ 8 ห้วยทับนาย	174	196	244	440
หมู่ที่ 9 ภูเขาทอง	98	141	158	299

ที่มา : กรมการปกครอง (2565)

ตารางที่ 2-4 จำนวนและสัดส่วนครัวเรือนเกษตร ตำบลช่องสามหมอ อำเภอคอนสวรรค์
จังหวัดชัยภูมิ ปี 2565

รายการ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
- จำนวนครัวเรือนเกษตรทั้งหมด	2,555	100.00
- จำนวนครัวเรือนเกษตรที่มาขึ้นทะเบียนกรมส่งเสริม การเกษตร	1,540	60.27
- จำนวนครัวเรือนที่ประกอบอาชีพอื่นๆ และจำนวนครัวเรือน เกษตรที่ไม่ได้มาขึ้นทะเบียน	1,015	39.73

ที่มา : 1) กรมการปกครอง (2565)

2) กรมส่งเสริมการเกษตร (2566)

2.6.2 การถือครองที่ดิน

จากข้อมูลการปกครอง ณ เดือนธันวาคม 2565 ตำบลช่องสามหมอ มีทั้งหมด 2,555 ครัวเรือน โดยถือครองที่ดินเฉลี่ยครัวเรือนละ 21.69 ไร่

2.6.3 ลักษณะทางเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพ

ลักษณะทางเศรษฐกิจ สภาพเศรษฐกิจของชุมชนในตำบลช่องสามหมอ ส่วนใหญ่ประชากรมีอาชีพหลักคือ ทำการเกษตรกรรม ได้แก่ มันสำปะหลัง อ้อย และทำนา เป็นต้น

การประกอบอาชีพ ในตำบลช่องสามหมอ เป็นพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับทำการเกษตร ประชากรส่วนใหญ่จึงประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรม ได้แก่ มันสำปะหลัง อ้อย และทำนา เป็นต้น

2.6.4 ด้านรายได้-รายจ่าย

จากข้อมูลพื้นฐาน จปฐ. (กรมการพัฒนาชุมชน, 2566) พบว่า รายได้ครัวเรือนเฉลี่ยปีละ 123,655 บาท รายได้บุคคลเฉลี่ยปีละ 47,497 บาท รายจ่ายครัวเรือนเฉลี่ยปีละ 103,048 บาท รายจ่ายบุคคลเฉลี่ยปีละ 39,582 บาท เมื่อพิจารณาจะเห็นว่ารายได้ครัวเรือนมากกว่ารายจ่ายครัวเรือนปีละ 20,607 บาท และรายได้บุคคลมากกว่ารายจ่ายบุคคลปีละ 7,915 บาท ดังรายละเอียดในตารางที่ 2-4

แผนการใช้ที่ดินตำบลช่องสามหมอ อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ

ตารางที่ 2-5 รายได้และรายจ่ายเฉลี่ยครัวเรือน ตำบลช่องสามหมอ อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ ปี 2565

พื้นที่	แหล่งรายได้ของครัวเรือน (บาท/ปี)				รายได้ ครัวเรือน	รายได้บุคคล	รายจ่าย ครัวเรือน	รายจ่ายบุคคล
	อาชีพหลัก	เฉลี่ย (บาท/ปี)	เฉลี่ย (บาท/ปี)	เฉลี่ย (บาท/ปี)	เฉลี่ย (บาท/ปี)	เฉลี่ย (บาท/ปี)	เฉลี่ย (บาท/ปี)	เฉลี่ย (บาท/ปี)
ตำบลช่องสามหมอ	117,275	1,923	2,235	2,222	123,655	47,497	103,048	39,582
หมู่ที่ 1 ตะลอมไผ่	146,458	0	0	0	146,458	41,845	140,335	40,096
หมู่ที่ 2 ละหานค่าย	85,844	0	0	0	85,844	43,057	75,006	37,621
หมู่ที่ 3 ช่องสามหมอ	130,004	0	0	0	130,004	44,666	114,854	39,461
หมู่ที่ 4 กระเจวน	90,104	1,223	0	0	91,327	42,058	88,549	40,779
หมู่ที่ 5 หนองจาน	227,679	24,107	32,455	32,143	316,384	93,250	133,527	39,355
หมู่ที่ 6 หนองม่วง	129,622	0	0	96	129,718	42,446	123,178	40,306
หมู่ที่ 7 ดอนกอก	113,219	29	29	59	113,336	43,591	105,156	40,445
หมู่ที่ 8 ห้วยทับนาย	112,511	0	0	0	112,511	42,283	102,426	38,494
หมู่ที่ 9 ภูเขาทอง	114,933	0	0	0	114,933	44,003	102,976	39,425

ที่มา : กรมการพัฒนาชุมชน (2566)

บทที่ 3

สถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติ

การศึกษาสถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ตำบลนาฝาย อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ ได้แก่ ทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรน้ำ และทรัพยากรดิน ซึ่งเป็นทรัพยากรกายภาพที่สำคัญต่อการทำการเกษตร ดังนั้นจึงจำเป็นต้องทราบว่าทรัพยากรธรรมชาติแต่ละชนิดปัจจุบันมีสถานะอย่างไร เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการวางแผนการใช้ที่ดินซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดแผนงาน โครงการ กิจกรรม รวมถึงมาตรการต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ทรัพยากรป่าไม้

3.1.1 ป่าไม้ตามกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรี

1) ป่าอนุรักษ์ พบพื้นที่ป่าอนุรักษ์ในพื้นที่ คือ เขตอุทยานแห่งชาติตาดโตน เนื้อที่ 28,505 ไร่

2) ป่าสงวนแห่งชาติ ได้มีการจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติตามมติคณะรัฐมนตรี วันที่ 10 มีนาคม 2535 และ 17 มีนาคม 2535 แบ่งออกเป็น 3 เขต ประกอบด้วย เขตพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ (Zone C) เขตพื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจ (Zone E) และเขตพื้นที่ป่าที่เหมาะสมต่อการเกษตร (Zone A) จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบพื้นที่ป่าจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติตามมติคณะรัฐมนตรีในพื้นที่ ได้แก่

(1) เขตพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ (Zone C) เนื้อที่ 30,422 ไร่

(2) เขตพื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจ (Zone E) เนื้อที่ 286 ไร่

3.1.2 **ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ** (มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 28 พฤษภาคม 2528) จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบชั้นคุณภาพลุ่มน้ำในพื้นที่ ได้แก่

- 1) พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 1A เนื้อที่ 10,820 ไร่
- 2) พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 1B เนื้อที่ 2,109 ไร่
- 3) พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 2A เนื้อที่ 8,354 ไร่
- 4) พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 3A เนื้อที่ 8,395 ไร่
- 5) พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 3B เนื้อที่ 29 ไร่
- 6) พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 4A เนื้อที่ 1,784 ไร่
- 7) พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 4B เนื้อที่ 20,769 ไร่
- 8) พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 5A เนื้อที่ 275 ไร่

9) พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 5B เนื้อที่ 30,507 ไร่

ทั้งนี้ เนื้อที่ดังกล่าวข้างต้นคำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ เป็นเนื้อที่เบื้องต้นเท่านั้น ไม่สามารถใช้อ้างอิงได้ทางกฎหมาย

3.2 ทรัพยากรน้ำ

3.2.1 ปริมาณน้ำฝน พบว่าในพื้นที่ตำบลช่องสามหมอ มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยในคาบ 30 ปี (พ.ศ.2536-2565) 1,180.6 มิลลิเมตรต่อปี

3.2.2 น้ำผิวดิน หมายถึง แม่น้ำลำคลอง หนอง บึง ทะเลสาบ อ่างเก็บ และแหล่งน้ำสาธารณะอื่นๆ ที่อยู่ภายในผืนแผ่นดิน ในพื้นที่ตำบลช่องสามหมอ มีรายละเอียดของแหล่งน้ำผิวดินดังนี้

แหล่งน้ำผิวดินธรรมชาติ ได้แก่ หนองโสกปลาตุก ห้วยนาแค ห้วยยาง ห้วยสามหมอ และ ห้วยหินคัง

3.2.3 ใช้ฐานข้อมูลน้ำบาดาลของกรมทรัพยากรน้ำบาดาล กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม จากข้อมูล <http://app.dgr.go.th/newpasutara/xml/search.php> สืบค้น ณ วันที่ 26 พฤษภาคม 2566 ซึ่งพบว่า ตำบลช่องสามหมอ มีจำนวนบ่อบาดาลราชการจำนวน 9 บ่อ และจำนวนบ่อบาดาลเอกชนจำนวน 1 บ่อ

3.3 ทรัพยากรดิน

ทรัพยากรดินในพื้นที่ตำบลช่องสามหมอ อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ พบหน่วยแผนที่ดินทั้งหมด 17 หน่วยแผนที่ดิน ดังนี้

3.3.1 ดินในพื้นที่ลุ่ม มี 5 หน่วยแผนที่ดิน ได้แก่

1) หน่วยแผนที่ดิน Cpa-clA ชุดดินชุมแพ มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนดินเหนียว ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 1,600 ไร่ หรือร้อยละ 7.01 ของเนื้อที่ตำบล

2) หน่วยแผนที่ดิน Cpa-fl-lA ดินชุมแพที่เป็นดินร่วนละเอียด มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วน ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 1,629 ไร่ หรือร้อยละ 7.13 ของเนื้อที่ตำบล

3) หน่วยแผนที่ดิน Lah-fl-sLA ดินละหานทรายที่เป็นดินร่วนละเอียด มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 320 ไร่ หรือร้อยละ 1.40 ของเนื้อที่ตำบล

4) หน่วยแผนที่ดิน Ndg-sLB ชุดดินโนนแดง มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 4,518 ไร่ หรือร้อยละ 19.78 ของเนื้อที่ตำบล

5) หน่วยแผนที่ดิน Th-sicLA ชุดดินธวัชบุรี มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนเหนียวปนทรายแป้ง ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 187 ไร่ หรือร้อยละ 0.82 ของเนื้อที่ตำบล

3.3.2 ดินในพื้นที่ดอน มี 12 หน่วยแผนที่ดิน ได้แก่

- 1) หน่วยแผนที่ดิน AC-mw,col-sLB ดินตะกอนน้ำพาเชิงซ้อนที่มีการระบายน้ำดีปานกลาง และเป็นดินร่วนหยาบ มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 291 ไร่ หรือร้อยละ 1.27 ของเนื้อที่ตำบล
 - 2) หน่วยแผนที่ดิน Chp-sLB ชุดดินชุมพลบุรี มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 618 ไร่ หรือร้อยละ 2.71 ของเนื้อที่ตำบล
 - 3) หน่วยแผนที่ดิน Chp-fsi-siA ดินชุมพลบุรีที่เป็นดินทรายแป้งละเอียด มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทรายแป้ง ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 11 ไร่ หรือร้อยละ 0.05 ของเนื้อที่ตำบล
 - 4) หน่วยแผนที่ดิน Kg-tks-sLB ดินคำบงที่เป็นทรายหนา มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 2,398 ไร่ หรือร้อยละ 10.50 ของเนื้อที่ตำบล
 - 5) หน่วยแผนที่ดิน Ptc-gm-sLA/b ดินปักธงชัยที่มีจุดประสีเทา มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ และมีคันทนา มีเนื้อที่ 644 ไร่ หรือร้อยละ 2.82 ของเนื้อที่ตำบล
 - 6) หน่วยแผนที่ดิน Ptc-gm-sLB/b ดินปักธงชัยที่มีจุดประสีเทา มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ และมีคันทนา มีเนื้อที่ 1,628 ไร่ หรือร้อยละ 7.13 ของเนื้อที่ตำบล
 - 7) หน่วยแผนที่ดิน Ptc-mw-sLB ดินปักธงชัยที่มีการระบายน้ำดีปานกลาง มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 5,031 ไร่ หรือร้อยละ 22.03 ของเนื้อที่ตำบล
 - 8) หน่วยแผนที่ดิน Pu-fl-sLB ดินภูพานที่เป็นดินร่วนละเอียด มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 504 ไร่ หรือร้อยละ 2.21 ของเนื้อที่ตำบล
 - 9) หน่วยแผนที่ดิน Pu-md-sLB ดินภูพานที่เป็นดินลึกลับปานกลาง มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 146 ไร่ หรือร้อยละ 0.64 ของเนื้อที่ตำบล
 - 10) หน่วยแผนที่ดิน Pu-mw,fl-sLB ดินภูพานที่มีการระบายน้ำดีปานกลางและเป็นดินร่วนละเอียด มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 740 ไร่ หรือร้อยละ 3.24 ของเนื้อที่ตำบล
 - 11) หน่วยแผนที่ดิน Si-sLB ชุดดินสีคิ้ว มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 2,284 ไร่ หรือร้อยละ 10.00 ของเนื้อที่ตำบล
 - 12) หน่วยแผนที่ดิน Si-col-sLB ดินสีคิ้วที่เป็นดินร่วนหยาบ มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 287 ไร่ หรือร้อยละ 1.26 ของเนื้อที่ตำบล
- ปัญหาทรัพยากรดินทางการเกษตรตามสภาพธรรมชาติในพื้นที่ พบปัญหาดินทรายจัด มีเนื้อที่ 2,398 ไร่ หรือร้อยละ 10.50 ของเนื้อที่ตำบล คือ ดินคำบงที่เป็นทรายหนา (Kg-tks)

รายละเอียดของสมบัติดิน ตำบลช่องสามหมอ อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ ดังแสดงในตารางที่ 3-1
และแผนที่แสดงในลักษณะของชุดดิน (รูปที่ 3-1)

แผนการใช้ที่ดินตำบลช่องสามหมอ อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ

ตารางที่ 3-1 สมบัติดิน ตำบลช่องสามหมอ อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ

หน่วยแผนที่ดิน	ความลาด ชัน (%)	ความลึก (ซม.)	การระบายน้ำ	ความ อุดม สมบูรณ์ ของดิน	ความจุ แลกเปลี่ยน แคตไอออน (cmol/kg)	ความ อึดตัว เบส (%)	ปฏิกิริยาดิน		ค่าการนำ ไฟฟ้า (dS/m)	ความลึก ของ ชั้นจาโร ไซต์ (ซม.)	เนื้อที่	
							ดินบน	ดินล่าง			ไร่	ร้อยละ
AC-mw,col-sLB	2-5	>150	ดีปานกลาง	ต่ำ	10-20	35-75	5.0-6.5	5.5-7.0	<2	-	291	1.27
Chp-fsi-silA	0-2	>150	ดีปานกลาง	ต่ำ	<10	<35	5.0-5.5	5.0-7.0	<2	-	11	0.05
Chp-sLB	2-5	>150	ดีปานกลาง	ต่ำ	<10	<35	5.0-5.5	5.0-7.0	<2	-	618	2.71
Cpa-clA	0-2	>150	ค่อนข้างเลว	ต่ำ	<10	35-75	5.5-6.0	6.0-6.5	<2	-	1,600	7.01
Cpa-fl-lA	0-2	>150	ค่อนข้างเลว	ต่ำ	<10	35-75	5.5-6.0	6.0-6.5	<2	-	1,629	7.13
Kg-tks-sLB	2-5	>150	ค่อนข้างมากถึงดี	ต่ำ	<10	35-75	6.0-6.5	6.5-7.0	<2	-	2,398	10.50
Lah-fl-sLA	0-2	>150	ดีปานกลางถึง ค่อนข้างเลว	ต่ำ	<10	<35	5.0-5.5	4.5-5.0	<2	-	320	1.40
Ndg-sLB	2-5	>150	ดีปานกลางถึง ค่อนข้างเลว	ต่ำ	10-20	35-75	5.0-5.5	5.5-7.0	<2	-	4,518	19.78
Ptc-gm-sLA/b	0-2	>150	ดีปานกลางถึง ค่อนข้างเลว	ต่ำ	<10	<35	5.0-6.5	4.5-5.0	<2	-	644	2.82
Ptc-gm-sLB/b	2-5	>150	ดีปานกลางถึง ค่อนข้างเลว	ต่ำ	<10	<35	5.0-6.5	4.5-5.0	<2	-	1,628	7.13
Ptc-mw-sLB	2-5	>150	ดีปานกลาง	ต่ำ	<10	<35	5.0-6.5	4.5-5.0	<2	-	5,031	22.03
Pu-fl-sLB	2-5	>150	ดี	ต่ำ	<10	<35	5.0-6.5	4.5-5.0	<2	-	504	2.21

แผนการใช้ที่ดินตำบลช่องสามหมอ อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ

ตารางที่ 3-1 สมบัติดิน ตำบลช่องสามหมอ อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ (ต่อ)

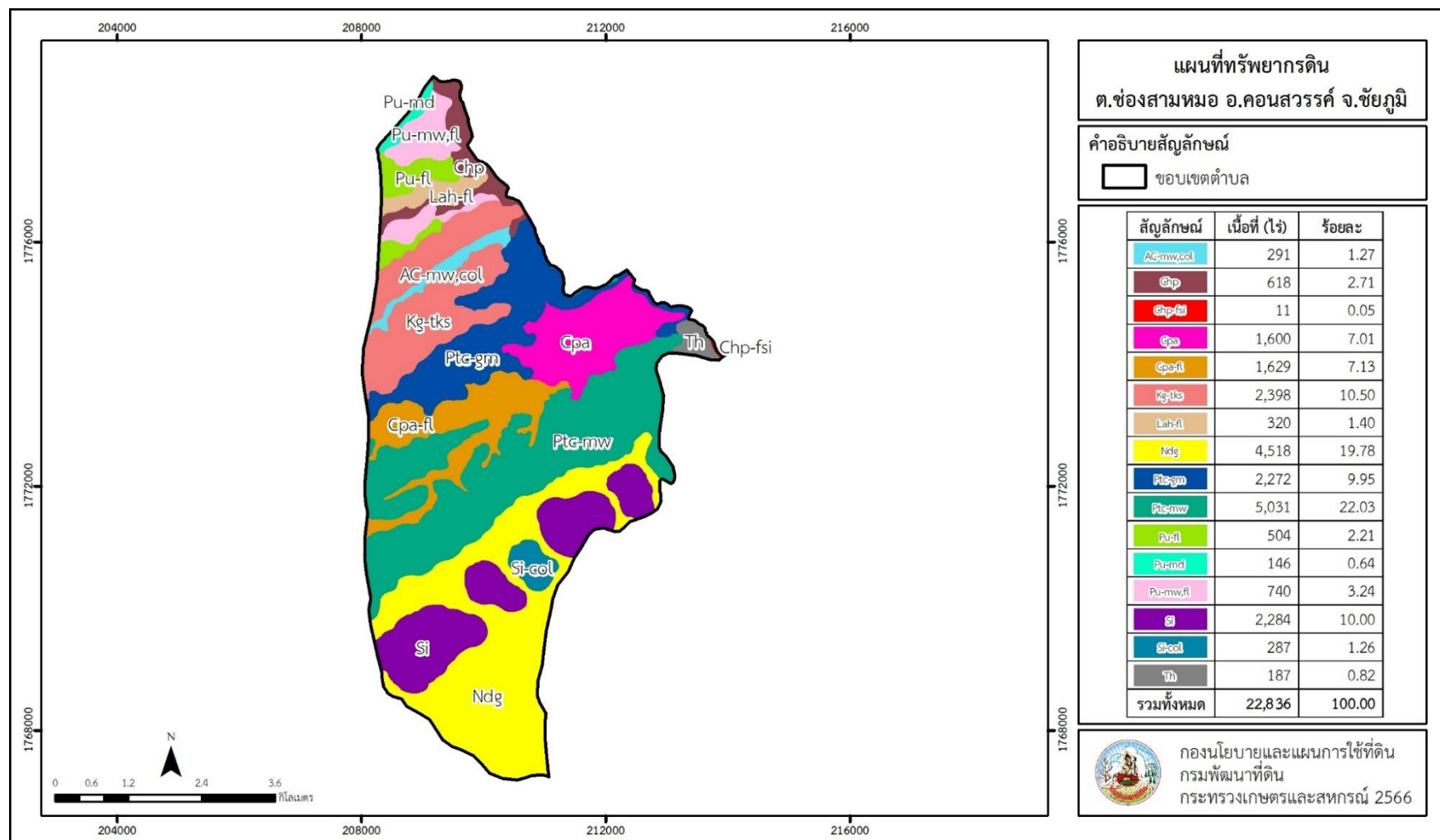
หน่วยแผนที่ดิน	ความลาด ชัน (%)	ความลึก (ซม.)	การระบายน้ำ	ความ อุดม สมบูรณ์ ของดิน	ความจุ แลกเปลี่ยน แคตไอออน (cmol/kg)	ความ อิ่มตัว เบส (%)	ปฏิกิริยาดิน		ค่าการนำ ไฟฟ้า (dS/m)	ความลึก ของ ชั้นจาโร ไซต์ (ซม.)	เนื้อที่	
							ดินบน	ดินล่าง			ไร่	ร้อยละ
Pu-md-slB	2-5	50-100	ดี	ต่ำ	<10	<35	5.0-6.5	4.5-5.0	<2	-	146	0.64
Pu-mw,fl-slB	2-5	>150	ดีปานกลาง	ต่ำ	<10	<35	5.0-6.5	4.5-5.0	<2	-	740	3.24
Si-col-slB	2-5	>150	ดี	ปานกลาง	<10	35-75	5.0-5.5	4.5-5.0	<2	-	287	1.26
Si-slB	2-5	>150	ดี	ปานกลาง	<10	35-75	5.0-5.5	4.5-5.0	<2	-	2,284	10.00
Th-sicIA	0-2	>150	ค่อนข้างเลว	ปานกลาง	>20	35-75	6.0-6.5	6.5-7.0	<2	-	187	0.82
รวมทั้งหมด											22,836	100.00

หมายเหตุ: เนื้อที่คำนวณด้วยโปรแกรมระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

ที่มา: กองสำรวจและวิจัยทรัพยากรดิน (2566)

แผนการใช้ที่ดินตำบลช่องสามหมอ อำเภอกอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ

รูปที่ 3-1 ทรัพยากรดิน ตำบลช่องสามหมอ อำเภอกอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ

บทที่ 4

กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal : PRA)

4.1 การวิเคราะห์ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA)

การวิเคราะห์ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA) เมื่อวันที่ 19 กรกฎาคม 2566 มีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

4.1.1 ปัญหาหลักของตำบลช่องสามหมอ คือ

- 1) ดินขาดความอุดมสมบูรณ์
- 2) ดินมีความเป็นกรด
- 3) ดินเหนียวปนทราย ดินไม่อุ้มน้ำ
- 4) ขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง

4.1.2 ความต้องการของชุมชน เกษตรกร และตำบลช่องสามหมอ มีความต้องการ 4 ประการ

- 1) แก้ปัญหาดินเสื่อมโทรมและฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดิน
- 2) แก้ปัญหาดินกรด
- 3) แก้ปัญหาดินเหนียวปนทราย ดินไม่อุ้มน้ำ
- 4) แก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำสำหรับการเกษตร

ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA) ได้นำมาวิเคราะห์ร่วมกับปัญหาด้านกายภาพ โดยระบบ DPSIR มีรายละเอียดดังนี้

1) แรงขับเคลื่อน (Driver) มี 6 ประการ คือ

- 1.1) ปัญหาดินทางการเกษตร
- 1.2) ดินเสื่อมโทรม
- 1.3) น้ำขาดแคลน
- 1.4) การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
- 1.5) ผลผลิตตกต่ำ
- 1.6) น้ำเพื่อการเกษตรไม่เพียงพอ

2) แรงกดดัน (Pressure) ที่เกิดจากปัจจัยขับเคลื่อน มี 4 ประการ คือ

- 2.1) แก้ปัญหาดิน
- 2.2) จัดหาแหล่งน้ำ
- 2.3) ความต้องการน้ำเพื่อการเกษตร

2.4) การปรับปรุงบำรุงดิน

3) **สถานะ (State)** ที่เกิดแรงกดดัน มี 3 ประการ คือ

- 3.1) ความเสื่อมโทรมของดิน
- 3.2) ขาดแคลนน้ำอุปโภค/บริโภค
- 3.3) ขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร

4) **ผลกระทบ (Impact)** ที่ปรากฏในพื้นที่ มี 5 ประการ คือ

- 4.1) แหล่งน้ำที่มีไม่เพียงพอสำหรับกักเก็บน้ำเพื่อการเกษตร
- 4.2) ขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง
- 4.3) ผลผลิตพืชต่ำ ต้นทุนสูง
- 4.4) รายได้น้อย
- 4.5) มีปัญหาต่อคุณภาพชีวิต

5) **การตอบสนอง (Response)** ของรัฐในอดีต ปัจจุบัน และในอนาคต มีดังนี้

อดีต-ปัจจุบัน

พื้นที่ลาดชัน

- 5.1) ปลุกหญ้าแฝก ป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน รักษาความชื้นและกักเก็บน้ำ

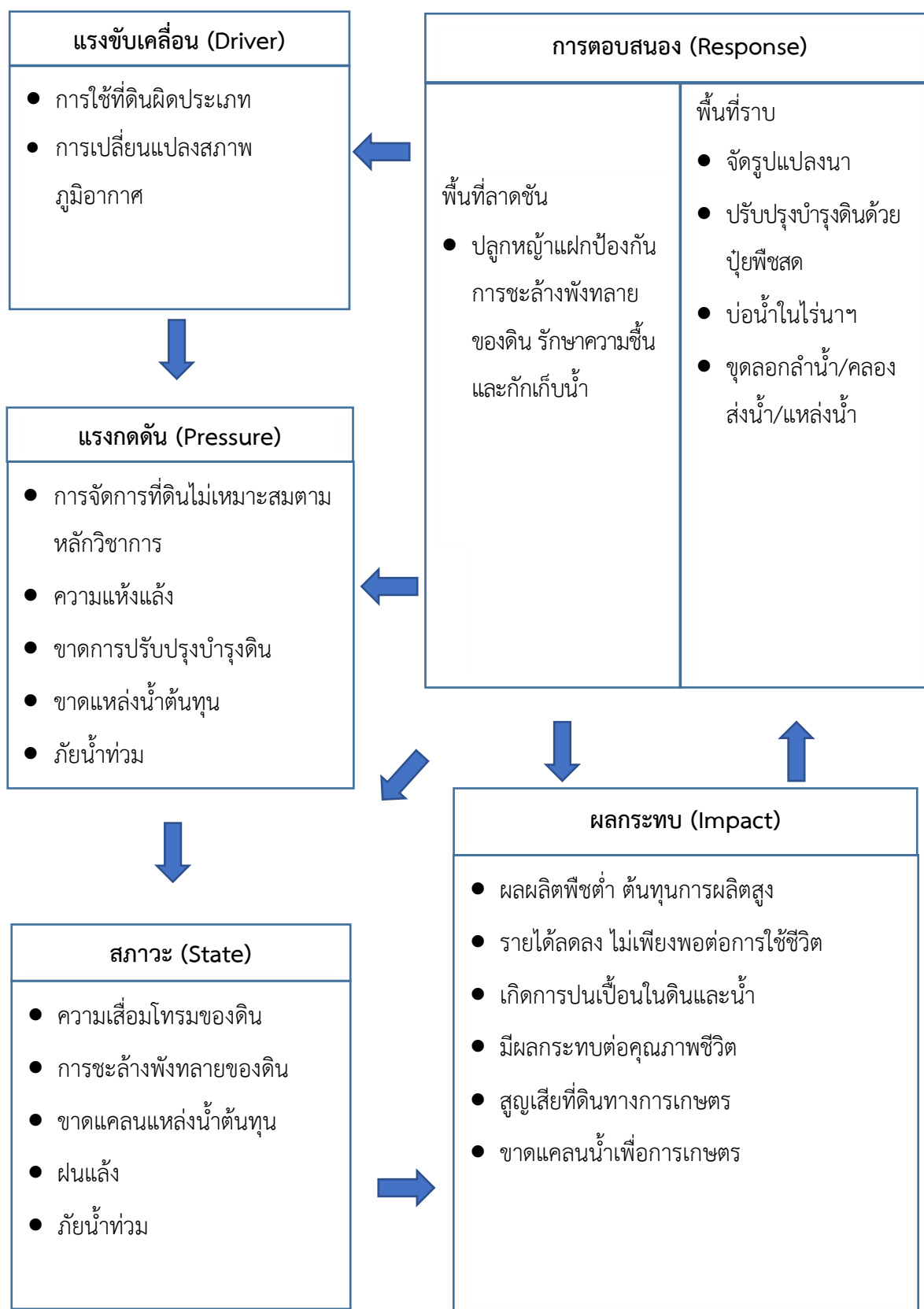
พื้นที่ราบ

- 5.2) จัดรูปแบบนา
- 5.3) ปรับปรุงบำรุงดินด้วยปุ๋ยพืชสด
- 5.4) บ่อน้ำไร่นา
- 5.5) ขุดลอกลำน้ำ/คลองส่งน้ำ/แหล่งน้ำ

อนาคต

- (1) พัฒนาที่ดินและน้ำที่เป็นระบบทั้งตำบล
- (2) ประกาศเขตอนุรักษ์ดินและน้ำ

ดังมีรายละเอียดในรูปที่ 4-1

รูปที่ 4-1 การวิเคราะห์สถานการณ์โดยระบบ DPSIR ของตำบลช่องสามหมอ อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ

4.2 ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน

ตำบลช่องสามหมอ อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ ดังนี้

พืชเศรษฐกิจที่เกษตรกรปลูกเป็นหลัก ได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง อ้อยโรงงาน ซึ่งการปลูกข้าว เกษตรกรจะผลิตเพื่อการบริโภคและจำหน่าย ส่วนมันสำปะหลัง และอ้อยโรงงาน เกษตรกรจะผลิตเพื่อการจำหน่ายเป็นหลัก

ข้าวนาปี เกษตรกรปลูกข้าวเจ้า พันธุ์มะลิ 105 วิธีการปลูกข้าวเกษตรกรจะปลูกโดยการไถนาหว่าน ฤดูกาลปลูกข้าวนาปีจะปลูกในช่วงเดือนกรกฎาคมถึงสิงหาคม เก็บเกี่ยวช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงธันวาคม ผลผลิตบางส่วนจำหน่ายตามโรงสีภายในอำเภอ ผลผลิตข้าวนาปีเฉลี่ย 400 กิโลกรัมต่อไร่ ต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 3,900 บาทต่อไร่ .

มันสำปะหลัง เกษตรกรปลูกพันธุ์เกษตรศาสตร์ แหกดำ และ 89 โดยมีช่วงปลูก 2 ช่วง คือ ช่วงที่ 1 เดือนมีนาคมถึงเดือนพฤษภาคม ช่วงที่ 2 เดือนพฤศจิกายนถึงธันวาคม ฤดูกาลเก็บเกี่ยวจะเก็บเกี่ยวช่วงเดือนมกราคมถึงเดือนมีนาคม ผลผลิตที่ได้ส่งขายที่ลานมันภายในตำบล ผลผลิตเฉลี่ย 3,000 กิโลกรัมต่อไร่ ต้นทุนการผลิต 4,950 บาทต่อไร่

อ้อยโรงงาน เกษตรกรนิยมปลูกพันธุ์ขอนแก่น 3 อุทอง และ K โดยฤดูกาลปลูกจะปลูก 2 ช่วง คือ ช่วงเดือนมีนาคมถึงเดือนเมษายน และช่วงเดือนตุลาคมถึงพฤศจิกายน ช่วงเก็บเกี่ยวจะขึ้นอยู่กับ การเปิดรับซื้อผลผลิตของโรงงานน้ำตาล คือประมาณปลายเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนเมษายน ผลผลิตเฉลี่ย 10,000 กิโลกรัมต่อไร่ อ้อยที่ปลูกใหม่ต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 7,200 บาทต่อไร่

บทที่ 5

การประเมินคุณภาพที่ดิน

5.1 หลักการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพ

การประเมินคุณภาพที่ดินหรือการประเมินความเหมาะสมของที่ดิน สอดคล้องตามหลักการของ FAO Framework ค.ศ. 1983 ซึ่งการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพ เป็นการประเมินศักยภาพของที่ดินว่าที่ดินนั้นๆเหมาะสมมากหรือน้อยเพียงใดสำหรับการใช้ที่ดินประเภทต่างๆ หรือการปลูกพืชต่างๆ โดยพิจารณาจาก สภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการเจริญเติบโตของพืช สมบัติดินที่ได้จำแนกไว้ในแต่ละตำบล ร่วมกับการจัดการพื้นที่ เช่น ระบบชลประทาน พื้นที่ร่อง การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ เป็นต้น และนอกจากนี้พิจารณาความต้องการปัจจัยต่อการปลูกพืชแต่ละชนิด สอดคล้องตามหลักการของ FAO ได้แก่ ความต้องการด้านพืช ความต้องการด้านการจัดการ ความต้องการด้านการอนุรักษ์ (บัณฑิตสันศิริ และคำณ ไทรพิภ, 2542) รายละเอียดดังตารางที่ 5-1

ระดับความเหมาะสมของที่ดินได้จากการสังเคราะห์ข้อมูลดิน การจัดการที่ดิน หรือดินที่มีลักษณะเฉพาะที่เกิดขึ้นตามสภาพภูมิประเทศ (ซึ่งจะเรียกรวมว่าหน่วยที่ดิน) ลักษณะภูมิอากาศ พิจารณาร่วมกับระดับความต้องการปัจจัยต่อการเจริญเติบโตของพืชแต่ละชนิด หลังจากนั้นดำเนินการประเมินคุณภาพที่ดิน ซึ่งสามารถจำแนกระดับความเหมาะสมของที่ดินได้เป็น 4 ระดับ ได้แก่ เหมาะสมสูง (S1) เหมาะสมปานกลาง (S2) เหมาะสมเล็กน้อย (S3) และไม่เหมาะสม (N) โดยที่

S1 : ไม่มีข้อจำกัดด้านที่ดินตามปัจจัยที่ใช้พิจารณา

S2 : มีข้อจำกัดด้านที่ดินที่แก้ไขได้ง่ายหรือข้อจำกัดอาจไม่ส่งผลกระทบต่อการเจริญเติบโตของพืชอย่างชัดเจน

S3 : มีข้อจำกัดด้านที่ดินที่แก้ไขได้ยาก ควรปรับเปลี่ยนการผลิตเป็นพืชชนิดอื่นหรือกิจกรรมอื่น (ส่วนใหญ่เป็นลักษณะทางกายภาพ)

N : มีข้อจำกัดที่พัฒนาหรือปรับปรุงที่ดินได้ยากมาก หากจะดำเนินการพัฒนาหรือปรับปรุงต้องใช้ต้นทุนสูงหรือเครื่องจักรขนาดใหญ่ แนะนำให้ปรับเปลี่ยนการผลิต

ตารางที่ 5-1 ตัวอย่างการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพของประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน

คุณภาพที่ดิน (Land Quality)	คุณลักษณะที่ดินตัวแทน (Land Characteristics)	ระดับความ เหมาะสม (Land Suitability Rating)
1. ความเหมาะสมด้านความต้องการด้านพืช (Crop Requirements)		
1.1. การหยั่งลึกของรากพืช (r)	ความลึกของดิน	S1
1.2. ความชุ่มชื้นที่เป็นประโยชน์ต่อพืช (m)	ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยในรอบปี	S2m
1.3. ความเป็นประโยชน์ของออกซิเจน ต่อรากพืช (o)	สภาพการระบายน้ำของดิน	S2o
ความเหมาะสมรวมด้านความต้องการด้านพืช (Crop Requirements)		S2om
2. ความเหมาะสมรวมความต้องการด้านการจัดการ (Management Requirements)		
2.1. สภาวะการเขตกรรม (k)	ชั้นความยากง่ายในการ เขตกรรม (ดินบน)	S1
2.2. ศักยภาพการใช้เครื่องจักรกล (w)	ความลาดชันของพื้นที่	S3w
ความเหมาะสมรวมด้านความต้องการด้านการจัดการ (Management Requirements)		S3w
3. ความเหมาะสมด้านความต้องการด้านการอนุรักษ์ (Conservation Requirements)		
3.1 ความเสียหายจากการกัดกร่อน (e)	ความลาดชันของพื้นที่	S3e
ความเหมาะสมรวมด้านความต้องการด้านการอนุรักษ์ (Conservation Requirements)		S3e
ความเหมาะสมด้านกายภาพของประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดินใน แต่ละหน่วยที่ดินโดยรวม		S3ew

5.2 พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของตำบล

พืชเศรษฐกิจหลักและพืชทางเลือกของตำบล ได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง อ้อย ยางพารา มะพร้าว

5.3 ระดับความเหมาะสมของที่ดิน

การประเมินคุณภาพที่ดินของพืชเศรษฐกิจหลักและพืชทางเลือก ตำบลช่องสามหมอ อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ ได้ผลการประเมินคุณภาพที่ดินดังตารางที่ 5-2

ตารางที่ 5-2 ชั้นความเหมาะสมทางกายภาพของดิน ตำบลช่องสามหมอ อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ

หน่วยแผนที่ดิน	ข้าว	มันสำปะหลัง	อ้อย	ยางพารา	มะพร้าว
AC-mw,col-slB	S2ewos	S2os	S2os	S2os	S2os
Chp-fsi-silA	S2ons	S2ons	S2ons	S2ons	S2ons
Chp-slB	S2ewons	S2ons	S2ons	S2ons	S2ons
Cpa-clA	S2ns	N	S2ons	S3o	S3o
Cpa-fl-lA	S2ns	N	S2ons	S3o	S3o
Kg-tks-slB	S3o	S2ns	S2ns	S2ns	S2ns
Lah-fl-slA	S2ons	N	S2ons	S3o	S3o
Ndg-slB	S2ewos	N	S2os	S3o	S3o
Ptc-gm-slA/b	S2ons	N	S2ons	S3o	S3o
Ptc-gm-slB/b	S2ewons	N	S2ons	S3o	S3o
Ptc-mw-slB	S2ewons	S2ons	S2ons	S2ons	S2ons
Pu-fl-slB	S3o	S2ns	S2ns	S2ns	S2ns
Pu-md-slB	S3o	S2rns	S2rns	S2rns	S3r
Pu-mw,fl-slB	S2ewons	S2ons	S2ons	S2ons	S2ons
Si-col-slB	S3o	S2n	S2ns	S2n	S2n
Si-slB	S3o	S2n	S2ns	S2n	S2n
Th-siclA	S1	N	S2os	S3o	S3o

หมายเหตุ : * หมายถึง หน่วยแผนที่ดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ของดินต่างจากหน่วยแผนที่ดินเดียวกัน

บทที่ 6

แผนการใช้ที่ดิน

6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อจัดทำแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล

ตามที่กรมพัฒนาที่ดินได้จัดทำแผนปฏิบัติการราชการกรมพัฒนาที่ดินระยะ 5 ปี ช่วงปี 2566-2570 เพื่อให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ คือ “เป็นองค์การอัจฉริยะทางดิน เพื่อขับเคลื่อนการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสม 15 ล้านไร่ ภายในปี 2570” ซึ่งในส่วนของการประเมินการพัฒนาที่ 2 บริหารจัดการทรัพยากรดินและที่ดินด้วยชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง (High Value Dataset) ซึ่งมีเป้าหมาย คือ การนำชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง (High Value Dataset) ไปใช้ในการบริหารจัดการทางการเกษตร ในส่วนของตัวชี้วัดบริหารจัดการทรัพยากรดินและที่ดินบนพื้นฐานของชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง (High Value Dataset) ร้อยละ 100 กลยุทธ์ที่ 2 ยกระดับแผนการใช้ที่ดินไปสู่การปฏิบัติ ได้กำหนดให้ ร้อยละของแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลที่จัดทำแล้วเสร็จทั่วประเทศ ภายใน ปี 2570 (ไม่น้อยกว่า ร้อยละ 80) เป็นตัวชี้วัดหนึ่งของกลยุทธ์ดังกล่าว

การวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลเป็นการวางกรอบและนโยบายการพัฒนาพื้นที่ให้เกิดการใช้ที่ดินอย่างสมดุลและยั่งยืน เป็นการกำหนดแนวทางใช้ที่ดินให้ตรงกับศักยภาพโดยเฉพาะทางด้านการเกษตร และนำไปสู่การกำหนดแผนงาน โครงการ กิจกรรม ที่มีความสอดคล้องกับสภาพพื้นที่ ทั้งนี้การใช้ขอบเขตการปกครองในระดับตำบลจะนำไปสู่การพัฒนาเชิงพื้นที่ที่มีเป้าหมายและทิศทางสอดคล้องตามบริบทของแต่ละตำบล และมีผู้รับผิดชอบโดยตรง คือ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งแผนการใช้ที่ดินในระดับที่ใหญ่กว่านี้อาจไม่สามารถนำมาใช้ปฏิบัติงานในระดับพื้นที่ได้อย่างเป็นรูปธรรม เนื่องจากเป็นแผนงานสำหรับนำไปใช้ปฏิบัติงานเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์ในภาพรวม

ทั้งนี้แผนการใช้ที่ดินเป็นผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม โดยได้นำฐานข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ และข้อมูลปฐมภูมิจากการสำรวจภาคสนาม การศึกษาด้านกายภาพ ได้จาก การวิเคราะห์สถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติ อาทิ ทรัพยากรดิน ทรัพยากรน้ำ และทรัพยากรป่าไม้ร่วมกับการพิจารณาลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดิน ข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ในเขตป่าไม้ตามกฎหมาย เช่น เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตอุทยานแห่งชาติ เขตป่าสงวนแห่งชาติ และนโยบายของรัฐที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ที่มีมติคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับการใช้ที่ดิน มติคณะรัฐมนตรีเรื่องการจำแนกการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ เป็นต้น ประกอบกับการพิจารณาจากทิศทางตามกรอบนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดเขตการใช้ที่ดินภายใน

พื้นที่ตำบล เช่น ยุทธศาสตร์ของจังหวัด ร่วมกับความต้องการของท้องถิ่น สามารถกำหนดแนวทางการใช้ที่ดินตามศักยภาพของทรัพยากร เพื่อการรักษาคุณภาพของลักษณะทางนิเวศวิทยาและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยคำนึงถึงสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนในพื้นที่ ซึ่งข้อมูลนี้ส่วนหนึ่งได้มาจากการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม (PRA) ทำการสังเคราะห์ข้อมูลทุกด้านเพื่อให้ได้เขตการใช้ที่ดินที่เหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่ต่อไป

6.2 แผนการใช้ที่ดิน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม พบว่าแผนการใช้ที่ดินตำบลช่องสามหมอ อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ สามารถกำหนดออกเป็น 5 เขตหลัก ได้แก่ เขตเกษตรกรรม เขตชุมชน และสิ่งปลูกสร้าง เขตแหล่งน้ำ เขตพื้นที่อื่น ๆ เขตรักษาสมดุลของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีรายละเอียดดังนี้ (ตารางที่ 6-1 และรูปที่ 6-1)

6.2.1 เขตเกษตรกรรม เป็นพื้นที่เกษตรกรรมซึ่งในที่นี้ คือ พื้นที่ที่อยู่นอกเขตที่มีการประกาศเป็นเขตป่าไม้ตามกฎหมาย ซึ่งรัฐได้กำหนดเป็นพื้นที่ทำกิน มีการออกเอกสารสิทธิ์ซึ่งรวมถึงพื้นที่ในเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมด้วย เขตนี้รวมถึงการทำกิจกรรมภาคการเกษตรอื่นที่นอกเหนือจากการปลูกพืชด้วย ประกอบด้วย 5 เขตรอง ได้แก่ เขตเกษตรกรรมขั้นดี เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตต่ำ เขตประมง และเขตปศุสัตว์ มีเนื้อที่ 11,037.96 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 48.38 ของเนื้อที่ตำบล มีรายละเอียดดังนี้

1) เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง พื้นที่เขตนี้มีศักยภาพในการผลิตรองจากเขตเกษตรกรรมขั้นดี ได้แก่ เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่ 2) มีเนื้อที่ 11,037.96 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 48.38 ของเนื้อที่ตำบล เป็นเขตที่ทำการเกษตรโดยอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก ซึ่งส่งผลให้มีข้อจำกัดต่อการเพาะปลูกพืชด้านความชื้นที่พืชนำไปใช้ประโยชน์ ในส่วนของที่ดินมีศักยภาพในการผลิตอยู่ในระดับสูงถึงปานกลาง และนอกจากนี้พบว่าดินในพื้นที่เขตนี้มีสมบัติที่เหมาะสมต่อการเพาะปลูกพืชแยกตามชนิดพืช มีรายละเอียดดังนี้

- เขตทำนา (สัญลักษณ์ 2221) มีเนื้อที่ 6,361.41 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 27.88 ของเนื้อที่ตำบล เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพต่อการทำนาในระดับเหมาะสมเล็กน้อยถึงไม่เหมาะสม และปัจจุบันเกษตรกรมีการปลูกข้าวได้ปีละ 1 ครั้ง

- เขตปลูกไม้ผล (สัญลักษณ์ 2222) มีเนื้อที่ 79.70 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.35 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกไม้ผล โดยไม้ผลที่ปลูกได้แก่ มะม่วง ไม้ผลผสม

- เขตปลูกไม้ยืนต้น (สัญลักษณ์ 2223) มีเนื้อที่ 1,001.20 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 4.39 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกไม้ยืนต้น โดยไม้ยืนต้นที่ปลูกได้แก่ ยางพารา สัก ยูคาลิปตัส

- เขตปลูกพืชไร่ (สัญลักษณ์ 2224) มีเนื้อที่ 3,595.65 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 15.76 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกพืชไร่ โดยพืชไร่ที่ปลูกได้แก่ อ้อย มันสำปะหลัง

2) เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตต่ำ มีเนื้อที่ 6,825.18 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 29.92 ของเนื้อที่ตำบล พื้นที่เขตนี้ถูกกำหนดให้เป็นเขตเกษตรกรรม ที่ต้องมีการดำเนินการแก้ไขปัญหาคือเป็นข้อจำกัดของการใช้ที่ดินเพื่อเกษตรกรรมต่างๆ การทำการเกษตรในเขตนี้อาศัยน้ำฝนเป็นหลัก มีศักยภาพในการผลิตอยู่ในระดับเหมาะสมเล็กน้อยถึงไม่เหมาะสม พบปัญหาทางกายภาพของดินที่สำคัญหลาย เช่น เป็นดินตื้นซึ่งเป็นข้อจำกัดของการหยั่งรากพืชในการยึดลำต้นและการดูดซับธาตุอาหารพืชในดิน เนื้อดินเป็นทรายจัด ซึ่งมีผลต่อความสามารถในการอุ้มน้ำ เป็นพื้นที่มีความลาดชัน เป็นต้น จากข้อจำกัดการใช้ที่ดินดังกล่าวข้างต้นจึงจำเป็นต้องพัฒนาปรับปรุงและมีมาตรการเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรในพื้นที่ให้สูงขึ้น รวมถึงการป้องกันไม่ให้อาณาเขตเสื่อมโทรมจากการใช้พื้นที่ มีรายละเอียดดังนี้

- เขตทำนา (สัญลักษณ์ 2310) มีเนื้อที่ 5,460.75 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 23.94 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรมีการปลูกข้าวได้ปีละ 1 ครั้ง

- เขตปลูกไม้ผล (สัญลักษณ์ 2320) มีเนื้อที่ 68.33 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.30 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกไม้ผล โดยไม้ผลที่ปลูกได้แก่ มะม่วง มะพร้าว

- เขตปลูกไม้ยืนต้น (สัญลักษณ์ 2330) มีเนื้อที่ 504.62 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 2.21 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกไม้ยืนต้น โดยไม้ยืนต้นที่ปลูกได้แก่ ยางพารา ยูคาลิปตัส

- เขตปลูกพืชไร่ (สัญลักษณ์ 2340) มีเนื้อที่ 791.48 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 3.47 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกพืชไร่ โดยพืชไร่ที่ปลูกได้แก่ อ้อย มันสำปะหลัง

4) เขตประมง (สัญลักษณ์ 2400) มีเนื้อที่ 33.83 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.15 ของเนื้อที่ตำบล เป็นเขตที่ทำกิจกรรมด้านการประมงได้แก่ การเลี้ยงสัตว์น้ำประเภทต่าง ๆ มีรายละเอียดดังนี้

5) เขตปศุสัตว์ มีเนื้อที่ 359.74 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 1.58 ของเนื้อที่ตำบล มีรายละเอียดดังนี้

- เขตโรงเรือนเลี้ยงสัตว์ (สัญลักษณ์ 2520) ปัจจุบันมีการสร้างโรงเรือนเลี้ยงสัตว์ ประเภทต่าง ๆ มีเนื้อที่ 359.74 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 1.58 ของเนื้อที่ตำบล

6.2.2 เขตชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง มีเนื้อที่ 885.01 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 3.88 ของเนื้อที่ตำบล ประกอบด้วย 3 เขตรอง ได้แก่ เขตชุมชน/สถานที่ราชการ เขตอุตสาหกรรม/แหล่งรับซื้อผลผลิต และเขตการใช้พื้นที่เฉพาะ มีรายละเอียดดังนี้

(1) เขตชุมชน/สถานที่ราชการ (สัญลักษณ์ 3100) มีเนื้อที่ 824.78 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 3.62 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันมีการใช้ที่ดินชุมชนและที่อยู่อาศัย มีทั้งประเภทชุมชนเมือง ชุมชนชนบท และที่ตั้งของสถาบันและสถานที่ราชการต่าง ๆ

(2) เขตอุตสาหกรรม/แหล่งรับซื้อผลผลิต (สัญลักษณ์ 3200) มีเนื้อที่ 45.34 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.20 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันมีการใช้ที่ดินประเภทโรงงานอุตสาหกรรม แหล่งรับซื้อผลผลิตทางการเกษตรประเภทต่าง ๆ

(3) และเขตการใช้พื้นที่เฉพาะ (สัญลักษณ์ 3300) มีเนื้อที่ 14.89 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.07 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันมีการใช้ที่ดินที่นอกเหนือจาก 2 เขตดังกล่าวข้างต้น เช่น สถานที่พักผ่อน ท่องเที่ยว สวนสาธารณะ รีสอร์ท ระบบขนส่งมวลชน โบราณสถาน เป็นต้น

6.2.3 เขตแหล่งน้ำ มีเนื้อที่ 830.08 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 3.63 ของเนื้อที่ตำบล ประกอบด้วย 2 เขตรอง ได้แก่ เขตแหล่งน้ำตามธรรมชาติ และเขตแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น มีรายละเอียดดังนี้

(1) เขตแหล่งน้ำตามธรรมชาติ (สัญลักษณ์ 4100) มีเนื้อที่ 298.46 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 1.28 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันมีสภาพการใช้ที่ดินเป็นลักษณะของแหล่งน้ำตามธรรมชาติ เช่น ห้วย หนอง คลอง แม่น้ำ เป็นต้น

(2) เขตแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น (สัญลักษณ์ 4200) มีเนื้อที่ 535.62 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 2.35 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันมีสภาพการใช้ที่ดินเป็นแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น เช่น คลองชลประทาน อ่างเก็บน้ำ เป็นต้น

6.2.4 เขตพื้นที่อื่น ๆ (สัญลักษณ์ 5000) มีเนื้อที่ 1,853.12 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 8.12 ของเนื้อที่ตำบล เป็นเขตที่มีลักษณะการใช้ที่ดินที่มีความเฉพาะ ได้แก่ พืชัญชาธรรมชาติ พืชัญชาสลับไม้พุ่ม ไม้ละเมาะ เป็นต้น

แผนการใช้ที่ดินตำบลช่องสามหมอ อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ

6.2.5 เขตรักษาสมดุลของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สัญลักษณ์ 6000) มีเนื้อที่ 1,011.08 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 4.43 ของเนื้อที่ตำบล มีการใช้ที่ดินเป็นป่าไม้ที่พบในพื้นที่เกษตรกรรม ซึ่งอยู่นอกเขตป่าไม้ตามกฎหมาย ส่วนใหญ่เป็นป่าผลัดใบรอสภาพฟื้นฟู ป่าปลูก

ตารางที่ 6-1 เขตการใช้ที่ดิน ตำบลช่องสามหมอ อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ

เขตการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
	ไร่	ร้อยละ
1. เขตเกษตรกรรม	18,256.71	80.03
1) เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่ 2)	11,037.96	48.38
2221 เขตทำนา (ศักยภาพสูง ประเภท2)	6,361.41	27.88
2222 เขตปลูกไม้ผล (ศักยภาพสูง ประเภท2)	79.70	0.35
2223 เขตปลูกไม้ยืนต้น (ศักยภาพสูง ประเภท2)	1,001.20	4.39
2224 เขตปลูกพืชไร่ (ศักยภาพสูง ประเภท2)	3,595.65	15.76
2) เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตต่ำ	6,825.18	29.92
2310 เขตทำนา (ศักยภาพต่ำ)	5,460.75	23.94
2320 เขตปลูกไม้ผล (ศักยภาพต่ำ)	68.33	0.30
2330 เขตปลูกไม้ยืนต้น (ศักยภาพต่ำ)	504.62	2.21
2340 เขตปลูกพืชไร่ (ศักยภาพต่ำ)	791.48	3.47
3) เขตประมง	33.83	0.15
2400 เขตประมง	33.83	0.15
4) เขตปศุสัตว์	359.74	1.58
2520 เขตโรงเรือนเลี้ยงสัตว์	359.74	1.58
2. เขตชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	885.01	3.88
3100 เขตชุมชน/สถานที่ราชการ	824.78	3.62
3200 เขตอุตสาหกรรม/แหล่งรับซื้อผลผลิต	45.34	0.20
3300 เขตการใช้พื้นที่เฉพาะ	14.89	0.07
3. เขตแหล่งน้ำ	830.08	3.63
4100 เขตแหล่งน้ำตามธรรมชาติ	294.46	1.28
4200 เขตแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น	535.62	2.35

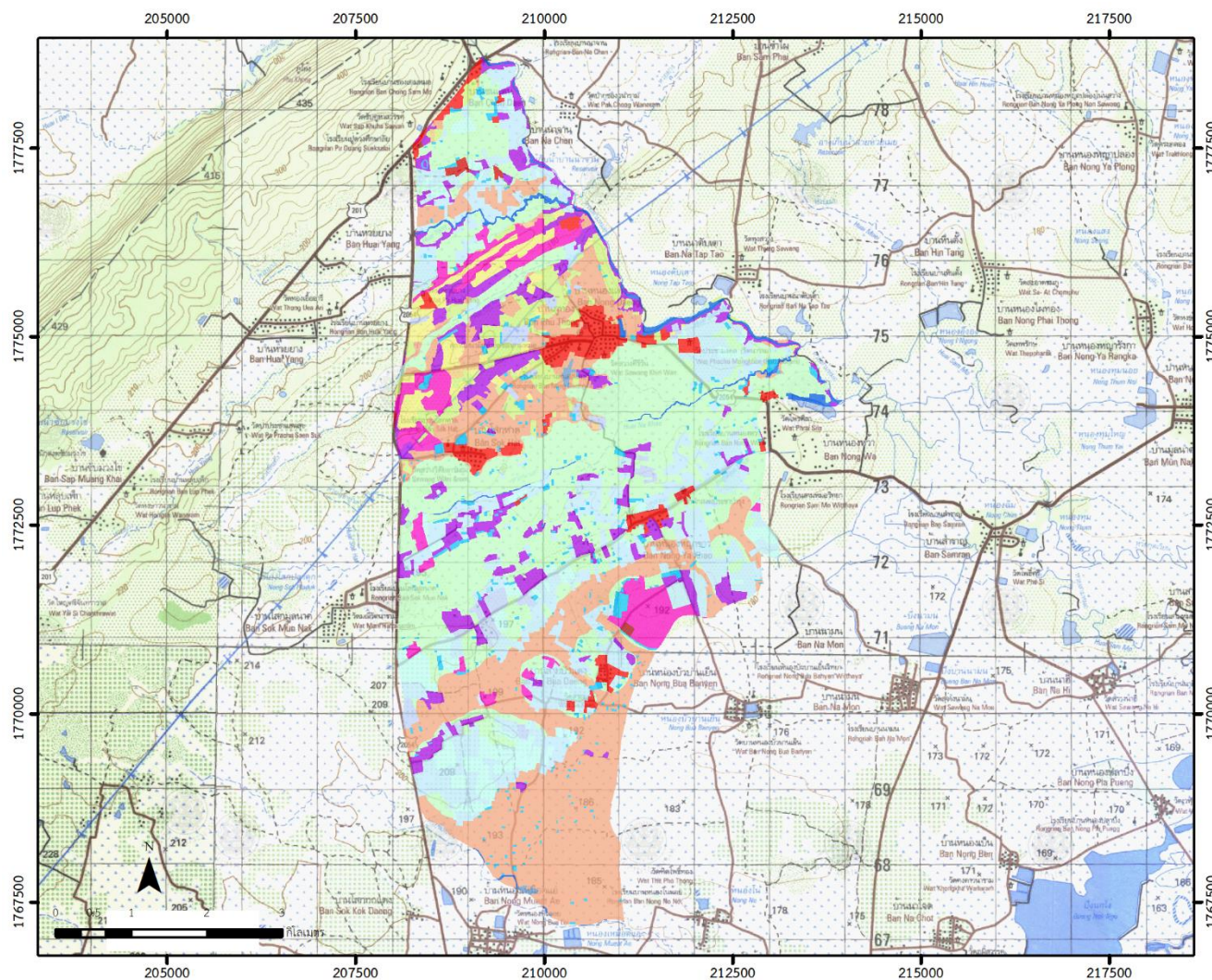
ตารางที่ 6-1 เขตการใช้ที่ดิน ตำบลช่องสามหมอ อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ (ต่อ)

เขตการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
	ไร่	ร้อยละ
4. เขตพื้นที่อื่นๆ	1,853.12	8.12
5000 เขตพื้นที่อื่น ๆ	1,853.12	8.12
5. เขตรักษาสมุลของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	1,011.08	4.43
6000 เขตรักษาสมุลของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	1,011.08	4.43
รวมทั้งสิ้น	22,836.00	100.00

หมายเหตุ: เนื้อที่คำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

แผนการใช้ที่ดินตำบลช่องสามหมอ อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ

เขตการใช้ที่ดิน ตำบลช่องสามหมอ อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ

คำอธิบายเขตการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
	ไร่	ร้อยละ
1. เขตเกษตรกรรม	18,256.71	79.95
2221 เขตทำนา (ศักยภาพสูง ประเภท2)	6,361.41	27.86
2222 เขตปลูกไม้ผล (ศักยภาพสูง ประเภท2)	79.70	0.35
2223 เขตปลูกไม้ยืนต้น (ศักยภาพสูง ประเภท2)	1,001.20	4.38
2224 เขตปลูกพืชไร่ (ศักยภาพสูง ประเภท2)	3,595.65	15.75
2310 เขตทำนา (ศักยภาพต่ำ)	5,460.75	23.91
2320 เขตปลูกไม้ผล (ศักยภาพต่ำ)	68.33	0.30
2330 เขตปลูกไม้ยืนต้น (ศักยภาพต่ำ)	504.62	2.21
2340 เขตปลูกพืชไร่ (ศักยภาพต่ำ)	791.48	3.47
2400 เขตประมง	33.83	0.15
2520 เขตโรงงานเลี้ยงสัตว์	359.74	1.58
2. เขตชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	885.01	3.88
3104 เขตชุมชน/สถานที่ราชการ	824.78	3.61
3202 เขตอุตสาหกรรม/แหล่งรังไข่ของผลิต	45.34	0.20
3303 เขตการใช้เพื่อเฉพาะ	14.89	0.07
3. เขตแหล่งน้ำ	830.08	3.63
4104 เขตแหล่งน้ำตามธรรมชาติ	294.46	1.29
4200 เขตแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น	535.62	2.35
4. เขตพื้นที่อื่นๆ	1,853.12	8.11
5000 เขตพื้นที่อื่นๆ	1,853.12	8.11
5. เขตรักษามรดกของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	1,011.08	4.43
6000 เขตรักษามรดกของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	1,011.08	4.43
รวมทั้งสิ้น	22,836.00	100.00

สถานีพัฒนาที่ดินชัยภูมิ
สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 3
กรมพัฒนาที่ดิน

รูปที่ 6-1 เขตการใช้ที่ดิน ตำบลช่องสามหมอ อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ

บทที่ 7

การขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดิน

7.1 ขั้นตอนการดำเนินงาน

ภายหลังการจัดทำแผนการใช้ที่ดินตำบลช่องสามหมอ อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ แล้วจะต้องดำเนินการดังต่อไปนี้

7.1.1 จัดทำเป้าหมายการดำเนินงานและงบประมาณและกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะดำเนินการ ในปีงบประมาณ 2567 ถึง 2571

7.1.2 นำแผนการใช้ที่ดินตำบลช่องสามหมอไปเสนอต่อองค์การบริหารส่วนตำบลช่องสามหมอ เพื่อมีมติให้ความร่วมมือในกับกรมพัฒนาที่ดินดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในแผน และได้รับการเชื่อมโยงสู่แผนพัฒนาตำบล

7.1.3 สถานีพัฒนาที่ดินชัยภูมิ เสนอเป้าหมายและงบประมาณให้รายงานมายังกรมพัฒนาที่ดิน

7.1.4 กรมพัฒนาที่ดินพิจารณาสนับสนุนงบประมาณกิจกรรมและโครงการตามเป้าหมายที่กำหนดในแผนการใช้ที่ดิน

7.1.5 สถานีพัฒนาที่ดินชัยภูมิ นำเสนอต่อที่ประชุมจังหวัด/อำเภอ เพื่อสร้างการรับรู้และประชาสัมพันธ์ให้หน่วยงานอื่น นำโครงการภายใต้หน่วยงานมาพัฒนาพื้นที่ตามแผนการใช้ที่ดินกำหนด

7.2 กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินในเขตการใช้ที่ดินที่จะดำเนินการในปีงบประมาณ 2567

งบประมาณที่กำหนดไว้เป็นการประมาณเบื้องต้น อาจมีการเปลี่ยนแปลงตามที่ได้รับการจัดสรรให้ดำเนินการ (ตารางที่ 7-1)

เขตพื้นที่เกษตรกรรม

1) **ดินขาดความอุดมสมบูรณ์/ดินทราย/ดินกรด/ดินกรวด** มีแผนงาน/โครงการปรับปรุงบำรุงดิน ดังนี้

- (1) การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์
- (2) การผลิตและจัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด
- (3) การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยพืชปุ๋ยสด
- (4) การพัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร
- (5) การจัดตั้งธนาคารปุ๋ยอินทรีย์
- (6) การรณรงค์ไถกลบตอซัง
- (7) การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงพื้นที่ดินกรด

2) การชะล้างพังทลายของดิน มีแผนงาน/โครงการฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน ดังนี้

- (1) การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ
- (2) การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ

3) พื้นที่แหล่งน้ำ มีแผนงาน/โครงการบริหารจัดการน้ำ ดังนี้

- (1) การก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน
- (2) การก่อสร้างระบบส่งน้ำ

7.3 กิจกรรมที่ขอการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น (ตารางที่ 7-2)

7.3.1 เขตพื้นที่เกษตรกรรม

1) เขตปลูกพืชไร่ เขตปลูกไม้ผล และเขตปลูกไม้ยืนต้น

(1) ใช้ตลาดนำการผลิตในการเลือกชนิดพืชและหาตลาดรองรับ ทั้งในเขตที่เหมาะสมและในเขตที่ไม่เหมาะสมและต้องการปรับเปลี่ยนชนิดพืช (สำนักงานพาณิชย์จังหวัด/สำนักงานสหกรณ์จังหวัด)

(2) การอบรมให้ความรู้การเข้าสู่กระบวนการรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรปลอดภัย : GAP (กรมวิชาการเกษตร)

(3) จัดอบรมถ่ายทอดความรู้การทำเกษตรผสมผสานตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง (กรมส่งเสริมการเกษตร)

(4) สนับสนุนการขุดเจาะน้ำบาดาล (กรมทรัพยากรน้ำบาดาล)

(5) สนับสนุนระบบสูบน้ำพลังงานแสงอาทิตย์ (กระทรวงพลังงาน)

2) เขตปศุสัตว์ และเขตเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ

ส่งเสริม/สนับสนุนการปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์ (สำนักงานปศุสัตว์จังหวัด)

7.3.2 พื้นที่แหล่งน้ำ

(1) การขุดลอกคลอง ขยายคลองน้ำ เพิ่มขนาดประตูระบายน้ำ สนับสนุนการพัฒนาเพื่อเพิ่มพื้นที่กักเก็บน้ำ (สำนักงานชลประทานจังหวัด)

(2) การพัฒนาคลอง แหล่งน้ำชุมชน (องค์การบริหารส่วนตำบลช่องสามหมอ)

7.4 ความต้องการของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

จากการดำเนินการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนที่องค์การบริหารส่วนตำบล เมื่อวันที่ 19 กรกฎาคม 2566 ได้มีความต้องการของประชาชนที่ต้องการให้ดำเนินการเกี่ยวกับแก้ปัญหาดินเสื่อมโทรมและฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดิน ปรับรูปที่ดินและเปลี่ยนกิจกรรมการผลิตให้เหมาะสมกับที่ดิน

เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนและการแก้ไขปัญหาเชิงพื้นที่ของตำบลช่องสามหมอ กรมพัฒนาที่ดินได้วิเคราะห์เบื้องต้น ดังต่อไปนี้

ปัญหาของตำบลช่องสามหมอในภาพรวมสรุปได้ว่า มีปัญหาสำคัญ 3 ประการ คือ (1) ความเสื่อมโทรมของที่ดิน (2) ปัญหาภัยแล้ง (3) ปัญหาภัยน้ำท่วม ปัญหาดังกล่าวนี้นำส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของราษฎรในชุมชนโดยรวม

ในกรณีของปัญหาความเสื่อมโทรมของที่ดินนั้นจะรวมถึง (1) ดินกรด (2) ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ (3) การชะล้างพังทลายของดิน (4) ดินทราย (5) ดินกรวด โดยในพื้นที่ตำบลช่องสามหมอ คุณภาพของดินไม่ค่อยจะเหมาะสมต่อการเกษตร จากปัญหาทรัพยากรดินทางการเกษตรตามสภาพธรรมชาติในพื้นที่พบปัญหาดิน ทำให้เกิดความเสียหายต่อผลผลิตทางการเกษตร ในส่วนของปัญหาความอุดมสมบูรณ์ของดินที่เกิดขึ้นนั้น เนื่องจากการใช้ที่ดินติดต่อกันเป็นเวลานานโครงสร้างของดินได้มีการเปลี่ยนแปลง ในพื้นที่ที่มีการไถพรวนด้วยเครื่องจักรกลติดต่อกันเป็นระยะเวลานานทำให้ดินแน่นตัว น้ำในดินและอากาศในดินที่เคยมีอยู่สูญหายไป ส่วนธาตุอาหารและอินทรีย์วัตถุ ก็มีปริมาณลดลงเช่นเดียวกัน เนื่องจากพืชนำไปใช้ และอินทรีย์วัตถุได้สลายตัวไป

ในกรณีของการขาดแคลนน้ำในช่วงฝนทิ้งช่วง จากสภาพการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศในปัจจุบันนั้น หากปริมาณฝนน้อยกว่าปกติ ฝนทิ้งช่วง จนเกิดความแห้งแล้ง การขาดแคลนน้ำจึงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง จำเป็นต้องวางระบบอนุรักษ์ดินและน้ำเพื่อกักน้ำในดิน คงความอุดมสมบูรณ์ เพื่อจัดหาน้ำให้แหล่งน้ำต้นทุน โดยวิธีการต่างๆ ให้เพียงพอแก่ความต้องการ

ประเด็นหลักจากข้อเสนอให้แก้ไขปัญหาเรื่องขาดแคลนน้ำและน้ำท่วม จะสรุปได้ว่ามี 5 ประการ คือ (1) การขุดลอกแหล่งน้ำในปัจจุบันซึ่งรวมถึงอ่างเก็บน้ำ ฝ่ายกันน้ำ ลำน้ำ เป็นต้น (2) สร้างอ่างฝ่ายเก็บน้ำเพิ่มเติมจากที่มีอยู่เดิม (3) ขุดเจาะบ่อบาดาล (4) ก่อสร้างคลองส่งน้ำเพื่อการกระจายน้ำ และ (5) ป้องกันภัยแล้ง

เพื่อตอบสนองข้อเสนอดังกล่าวทั้ง 5 ประการนี้ จากการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นที่มีอยู่ในปัจจุบันแล้วสรุปได้ว่า “ไม่สามารถดำเนินการแก้ปัญหาหมู่บ้านใดหมู่บ้านหนึ่งหรือใช้วิธีการใดวิธีการหนึ่งแล้วจะแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำหรือน้ำท่วมทั้งตำบลได้โดยสิ้นเชิง”

การแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำหรือน้ำท่วมจะต้องดำเนินการ โดยจัดทำโครงการ “การพัฒนาที่ดินและน้ำที่เป็นระบบ” ทั้งพื้นที่ตำบลที่รวมข้อเสนอในการแก้ไขปัญหา โดยพื้นที่พื้นที่ทั่วไปส่วนใหญ่เป็นที่ดอน มีสภาพพื้นที่ราบเรียบถึงลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อย เป็นส่วนหนึ่งของลุ่มน้ำชี มีแหล่งน้ำที่สำคัญ เช่น ห้วยสามหมอ ห้วยยาง ห้วยนาแค ห้วยหาด ห้วยทราย การแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำโดยก่อสร้างระบบอนุรักษ์ดินและน้ำเพื่อลดการชะล้างของดิน สร้างแหล่งน้ำเพื่อกักเก็บน้ำไว้ในพื้นที่เพิ่มความชุ่มชื้น จัดรูปที่ดิน วางผังน้ำทั้งระบบ การขุดลอกคลอง ก่อสร้างสระน้ำ ฝ่ายกันน้ำ คลองส่งน้ำ คลองระบายน้ำหรือพนังป้องกันน้ำท่วม การขุดบ่อบาดาล ปรับรูปที่ดินปรับเปลี่ยนกิจกรรมการผลิต และ

การทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำเพื่อให้เกิดการใช้ที่ดินสามารถใช้พื้นที่ได้อย่างต่อเนื่องและเกิดประโยชน์
ทั้งตัวเกษตรกร ชุมชน ในด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม

ตารางที่ 7-1 กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินในเขตการใช้ที่ดินที่ ตำบลช่องสามหมอ อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ จะดำเนินการในปีงบประมาณ 2567-2571

เขตการใช้ที่ดิน	แผนงาน/โครงการ	งบประมาณ (บาท)
1. เขตเกษตรกรรม 1.1 เขตทำนา เนื้อที่ 11,822 ไร่ 1.2 เขตปลูกพืชไร่ เนื้อที่ 4,387 ไร่ 1.3 เขตปลูกไม้ยืนต้น/ไม้ผล/เกษตรผสมผสาน เนื้อที่ 1,650 ไร่ 1.4 เขตปศุสัตว์ เนื้อที่ 360 ไร่ 1.5 เขตประมง เนื้อที่ 34 ไร่ 2. พื้นที่แหล่งน้ำ เนื้อที่ 808 ไร่	1. การบริหารจัดการน้ำ	
	1.1 การก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน	1,162,500
	2. การปรับปรุงดิน	
	2.1 ส่งเสริมการเพิ่มผลผลิตในพื้นที่ดินกรด	51,000
	2.2 จัดหาปุ๋ยโดโลไมท์	25,500
	2.3 ส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์	750
	2.4 ผลิตจัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด	61,250
	2.5 ส่งเสริมการปลูกพืชปุ๋ยสดปรับปรุงบำรุงดิน	2,250
	2.6 การทำปุ๋ยหมัก พด.	1,700
	2.7 พัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์	49,000
	3. การฟื้นฟูป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน	
	3.1 ผลิตหญ้าแฝกเพื่อแจกจ่าย	180,000
	4. การจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ	
	4.1 การจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ พื้นที่ที่เหมาะสมตาม Agri-map	675,000

หมายเหตุ : งบประมาณที่กำหนดไว้เป็นการประมาณเบื้องต้น อาจมีการเปลี่ยนแปลงตามที่ได้รับการจัดสรรให้ดำเนินการ

ตารางที่ 7-2 สรุปกิจกรรมที่ขอรับการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่นในเขตการใช้ที่ดิน

เขตการใช้ที่ดิน	กิจกรรมที่ขอสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น
1. เขตเกษตรกรรม 1.1 เขตทำนา เนื้อที่ 11,822 ไร่	1. การอบรมถ่ายทอดความรู้การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร (กรมการข้าว/สำนักงานสหกรณ์จังหวัดชัยภูมิ/กรมส่งเสริมการเกษตร) 2. การอบรมถ่ายทอดความรู้เรื่องวิธีการเพิ่มผลผลิตข้าวและการทำข้าวอินทรีย์ (กรมวิชาการเกษตร/กรมส่งเสริมการเกษตร/กรมการข้าว) 3. การอบรมถ่ายทอดความรู้เรื่องการป้องกันกำจัดโรค/แมลง พืชเศรษฐกิจหลัก (กรมวิชาการเกษตร/กรมส่งเสริมการเกษตร/กรมการข้าว) 4. สนับสนุนการขุดเจาะน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร (กรมทรัพยากรน้ำบาดาล/อบจ.ชัยภูมิ) 5. สนับสนุนพลังงานแสงอาทิตย์เพื่อการเกษตร (กระทรวงพลังงาน)
1.2 เขตปลูกพืชไร่ เนื้อที่ 4,387 ไร่ 1.3 เขตปลูกไม้ยืนต้น/ไม้ผล/เกษตรผสมผสาน เนื้อที่ 1,650 ไร่	1. คัดเลือกชนิดพืชปลูกและหาตลาดรองรับ (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดชัยภูมิ/สำนักงานสหกรณ์จังหวัดชัยภูมิ/กรมส่งเสริมการเกษตร) 2. การเพิ่มผลผลิตมันสำปะหลังโดยการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ (กรมวิชาการเกษตร) 3. การอบรมถ่ายทอดความรู้การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร (สำนักงานสหกรณ์จังหวัดชัยภูมิ/กรมส่งเสริมการเกษตร) 4. การอบรมถ่ายทอดความรู้เรื่องวิธีการเพิ่มผลผลิตเศรษฐกิจหลัก ได้แก่ อ้อย และมันสำปะหลัง (กรมวิชาการเกษตร/กรมส่งเสริมการเกษตร)

ตารางที่ 7-2 สรุปกิจกรรมที่ขอรับการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่นในเขตการใช้ที่ดิน (ต่อ)

เขตการใช้ที่ดิน	กิจกรรมที่ขอสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น
	5. การอบรมถ่ายทอดความรู้เรื่องเกษตรอินทรีย์ และการป้องกันกำจัดโรค/แมลง พืชเศรษฐกิจหลัก ได้แก่ อ้อย และมันสำปะหลัง (กรมวิชาการเกษตร/กรมส่งเสริมการเกษตร) 6. สนับสนุนการขุดเจาะน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร (กรมทรัพยากรน้ำบาดาล/อบจ.ชัยภูมิ) 7. สนับสนุนพลังงานแสงอาทิตย์เพื่อการเกษตร (กระทรวงพลังงาน)
1.4 เขตปศุสัตว์ เนื้อที่ 360 ไร่ 1.5 เขตประมง เนื้อ 34 ไร่	1. ส่งเสริมและสนับสนุนปัจจัยด้านสัตว์ (สำนักงานปศุสัตว์ชัยภูมิ/สำนักงานประมงจังหวัดชัยภูมิ) 2. การอบรมถ่ายทอดความรู้การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร (สำนักงานสหกรณ์จังหวัดชัยภูมิ/กรมส่งเสริมการเกษตร)
2. พื้นที่แหล่งน้ำ เนื้อที่ 808 ไร่	1. สนับสนุนการพัฒนาเพิ่มพื้นที่กักเก็บน้ำ (สำนักงานชลประทานชัยภูมิ) 2. ส่งเสริมและสนับสนุนการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ (สำนักงานประมงจังหวัดชัยภูมิ) 3. สนับสนุนพลังงานแสงอาทิตย์เพื่อการเกษตร (กระทรวงพลังงาน)

แผนการใช้ที่ดินตำบลช่องสามหมอ อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ

ตารางที่ 7-3 เป้าหมายการดำเนินงานและงบประมาณ ตำบลช่องสามหมอ อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ แผน 5 ปี (ปี 2567-2571)

หน่วยงาน : สถานีพัฒนาที่ดินชัยภูมิ สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 3

เขตการใช้ที่ดิน	งาน/โครงการ/กิจกรรม	หน่วยนับ	เป้าหมาย					รวม	งบประมาณ					รวม
			2567	2568	2569	2570	2571		2567	2568	2569	2570	2571	
เขตเกษตรกรรม	1. การบริหารจัดการน้ำ													
	1.1 แหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน	บ่อ	10	10	10	10	10	50	232,500	232,500	232,500	232,500	232,500	1,162,500
	2. การปรับปรุงบำรุงดิน													
	2.1 ส่งเสริมการปรับปรุงพื้นที่ดินกรด	ไร่	6	6	6	6	6	30	10,200	10,200	10,200	10,200	10,200	51,000
	2.2 จัดหาปุ๋ยอินทรีย์	ตัน	3	3	3	3	3	15	5,100	5,100	5,100	5,100	5,100	25,500
	2.3 ส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์	ราย	30	30	30	30	30	150	150	150	150	150	150	750
	2.4 ผลิตจัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด	ตัน	1	1	1	1	1	5	12,250	12,250	12,250	12,250	12,250	61,250
	2.5 ส่งเสริมการปลูกพืชปุ๋ยสดปรับปรุงบำรุงดิน	ไร่	30	30	30	30	30	150	450	450	450	450	450	2,250
	2.6 การทำปุ๋ยหมัก พด.	ตัน	2	2	2	2	2	10	340	340	340	340	340	1,700
	2.7 พัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์	กลุ่ม	2	2	2	2	2	10	9,800	9,800	9,800	9,800	9,800	49,000
	3. การฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน													
	3.1 ผลิตหญ้าแฝกเพื่อแจกจ่าย	กล้า	30,000	30,000	30,000	30,000	30,000	150,000	36,000	36,000	36,000	36,000	36,000	180,000
	3.2 การจัดทำอนุรักษ์ดินและน้ำ เพื่อปรับเปลี่ยนการผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสมตาม Agri-Map	ไร่	0	0	100	100	100	300	0	0	225,000	225,000	225,000	675,000
รวม									306,790	306,790	531,790	531,790	531,790	2,208,950

หมายเหตุ : งบประมาณที่กำหนดไว้นี้เป็นประมาณเบื้องต้น อาจมีการเปลี่ยนแปลงตามที่ได้รับการจัดสรรให้ดำเนินการ

เอกสารอ้างอิง

กรมทรัพยากรน้ำบาดาล. 2566. ปริมาณน้ำและจำนวนบ่อบาดาล ปี 2565. แหล่งที่มา:

<http://app.dgr.go.th/newpasutara/xml/search.php>, 26 พฤษภาคม 2566.

กรมอุตุนิยมวิทยา. 2566. ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยคาบ 30 ปี (พ.ศ. 2536-2565). กรมอุตุนิยมวิทยากระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, กรุงเทพฯ.

สำนักเทคโนโลยีการสำรวจและทำแผนที่. 2566. แผนที่ขอบเขตตำบล ปี 2564 (ไฟล์ข้อมูล). กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.

กองสำรวจดินและวิจัยทรัพยากรดิน. 2566. แผนที่ทรัพยากรดิน (ไฟล์ข้อมูล). กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.

กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน. 2566. แผนที่สภาพการใช้ที่ดิน ปี 2566 (ไฟล์ข้อมูล). กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.

บัณฑิต ต้นศิริ และ คำรณ ไทรพิภ. 2542. คู่มือการประเมินคุณภาพที่ดิน. กองวางแผนการใช้ที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน.

สถานีพัฒนาที่ดินชัยภูมิ

ถนนชัยภูมิ-หนองบัวแดง ตำบลนาฝาย อำเภอเมืองชัยภูมิ

จังหวัดชัยภูมิ 36000

โทรศัพท์ 044-124114

E-mail:cpm01@ladd.go.th